

เซรามิกน้ำดอกไม้ : การเชื่อมโยงภูมิปัญญา
ทางด้านเครื่องหอมกับงานศิลปะเซรามิก

โดย

กรดี พันธุ์ภากร

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

พ.ศ. ๒๕๕๘

เซรามิกน้ำดอกไม้ : การเชื่อมโยงภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมกับงานศิลปะเซรามิก

ภรดี พันธุ์ภากร : เขียน

พิมพ์ครั้งแรก : ตุลาคม ๒๕๕๘

ออกแบบและจัดรูปเล่ม : นิกร กาเจริญ

ออกแบบปก : จุลเดช ธรรมวงษ์

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ภรดี พันธุ์ภากร. เซรามิกน้ำดอกไม้ : การเชื่อมโยงภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมกับงานศิลปะเซรามิก / ภรดี พันธุ์ภากร: เขียน;
-- พิมพ์ครั้งที่ ๑, -- กรุงเทพฯ: ๒๕๕๘, ๑๓๒ หน้า: ภาพประกอบ, (เซรามิกน้ำดอกไม้ / ภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอม)

สำนักงาน : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ๒๐๑๓๑
โทรศัพท์ ๐๓๘-๑๐๒-๕๑๐

พิมพ์ที่ : บริษัทจรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด ๒๓๓ ซอยเพชรเกษม ๑๐๒/๒ แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค
กรุงเทพฯ ๑๐๑๖๐ โทรศัพท์ ๐๒-๘๐๙-๒๒๘๑-๓ แฟกซ์ ๐๒-๘๐๙-๒๒๘๔

www.fast-books.com

คำนำ

“เครื่องหอม - ของหอม” เป็นภูมิปัญญาของไทยที่สืบทอดกันมาแต่โบราณที่ผู้คนในรุ่นหนึ่ง
อาจรู้จักกันอย่างดี และเรียกเครื่องหอมของหอมนี้ว่า น้ำอบ น้ำปรุง บุษหงา รำไป แป้งรำ แป้งพวง
กำยาน ฐูปหอม เป็นต้น โดยใช้เครื่องหอม ของหอม เพื่อการประพรมผิว ประพรมโคม หรือการบวงสรวง
บูชา ซึ่งเครื่องหอมต่างๆ เหล่านี้ ปัจจุบันได้ถูกรื้อฟื้น พัฒนา ปรับปรุง เพื่อใช้ในกิจการที่แตกต่างไป
จากเดิม โดยเฉพาะ การบำบัดรักษา กิจการสปา หรืออยู่ในรูปแบบของที่ระลึกของขวัญ ของฝาก

งานวิจัย เรื่อง เซรามิกน้ำดอกไม้ : การเชื่อมโยงภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมกับงานศิลปะ
เซรามิก เป็นงานวิจัยที่ศึกษาทดลอง การทำเครื่องหอม ของหอม โดยเฉพาะ “น้ำปรุง ดอกไม้” มนต์
เสน่ห์แบบในอดีตของคนชั้นสูง และการปรับใช้กับงานศิลปะเซรามิก อันเป็นการนำภูมิปัญญาของไทย
ในอดีตมาต่อยอด มาสร้างสรรค์ และมาจัดการในรูปแบบใหม่ วิธีการใหม่ ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่า งานวิจัยนี้
จะเป็นต้นแบบ เป็นแนวคิด และเป็นแรงบันดาลใจ แก่ผู้สร้างงานศิลปะ ผู้ที่สนใจในผลิตภัณฑ์ เครื่อง
หอม ของหอม และผู้ดูผู้ชมทั่วไป เพื่อได้ดมดมกลิ่นหอม... อย่างน้อยก็ได้รับความรื่นรมย์ผสมกลิ่นหอม

ผู้วิจัยขอขอบคุณ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และมหาวิทยาลัยบูรพา ที่จัดสรรทุน
ให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสสร้างงานวิจัยนี้ได้อย่างเต็มกำลัง

ภรดี พันธูภากร

หัวข้อโครงการ : เซรามิกน้ำดอกไม้ : การเชื่อมโยงภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมกับงานศิลปะเซรามิก

ผู้ดำเนินการ : ภรดี พันธุ์ภากร

ปีพ.ศ. : ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

งานวิจัยเซรามิกน้ำดอกไม้ : การเชื่อมโยงภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมกับงานศิลปะเซรามิก มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นคว้า ทดลองเกี่ยวกับภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมประเภทน้ำปรุงดอกไม้เพื่อผสมผสานเชื่อมโยงกับการสร้างสรรค์ศิลปะเซรามิก ช่างเครื่องหอมในอดีตได้เรียนรู้การคัดสรรดอกไม้ พันธุ์ไม้ และวัตถุดิบต่างๆ ในธรรมชาติ มาปรุงแต่งด้วยวิธีการอบ ร้า สกัด และปรุง เพื่อให้ได้เครื่องหอมใช้ในการประพรมผิว ประพรมโคม อบผ้า เป็นการรักษาโรค เป็นสุขคนรอบข้าง และใช้ในพิธีกรรม

จากการศึกษาทดลองได้เลือกน้ำปรุงกลิ่นดอกบัวมาใช้ในรูปแบบของกลีเซอรีนหอม เจลหอม น้ำปรุงดอกไม้หอม เทียนหอม และบุหงา โดยเชื่อมโยงกับงานศิลปะเซรามิกด้วยแนวคิดการแทนค่า จากดอกไม้ ความหอมหวานสดชื่น ความบอบบาง โดยใช้ดินโบนโซนาสีขาวเคลือบใสบางส่วน เผาใน อุณหภูมิ ๑,๒๓๐ องศาเซลเซียส ด้วยรูปทรงแบบธรรมชาติ อีสระ การใช้เส้นขมวด โค้ง และเส้นไหล ใช้ สีผสมเครื่องหอมด้วยสีสังที่อ่อนบางเบาในกลุ่มเหลือง เขียว ชมพู ม่วง โดยมีผลงาน ๖ ชุด คือ ชุด น้ำดอกไม้ สะพรั่ง แยมกลีบ แยมบาน ลาร่วง และในกระถาง

ทั้งนี้ผู้ผู้ชมสามารถรับรู้คุณค่าของผลงานด้วยทัศนสัมผัส และนาสิกสัมผัส เพื่อให้ประทับใจในความทรงจำ เกิดความอิมเมจ รับรู้จากภาษาศิลปะอันเป็นมิติที่ ๔ ที่ปรากฏในงานเซรามิกน้ำดอกไม้

คำสำคัญ : เซรามิกน้ำดอกไม้ / ภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอม

Title : Scented Ceramics: A Blend of Perfume Wisdom and Ceramic Art

Researcher : Poradee Panthupakorn

Year : 2014

Abstract

The main purpose of this research “Scented Ceramics: A Blend of Perfume Wisdom and Ceramic Art” is to study and experiment with the folk wisdom on traditional floral perfume in wishing to blend it with ceramic art. Perfumery specialists in the old days learnt how to select certain kinds of plants and flowers, and various raw materials from nature to be processed, fermented, extracted, and mixed to become perfume for various purposes, including cosmetics, scented textiles, aromatherapy, and also ritual use.

Experiments have been carried out with lotus-scented water in the forms of aromatic glycerin, gel, candle, scented water, and pot pourri, which were blended with ceramic art under the concept of a floral substitute. The refreshing sweetness and fragility of flowers is represented through the use of white bone china clay with partly clear glaze, fired at the temperature of ๑,๒๓๐ degrees Celsius into free-form and natural shapes, with rolling spiral lines and curves, using soft, pale colors in the yellowish, greenish, pinkish, and purplish tones. There are totally ๖ sets of work pieces; namely, Scented Ceramic, Blossoms, Opening, Full Bloom, Falling, and In the Pot.

Viewers may appreciate the work pieces with both visual and nasal touches to gain a deep impression and delighted feeling from the ๕th dimension of the art language communicated through the scented ceramics.

Keywords : Scented Ceramics, Perfume Wisdom.

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	๗
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๘
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๙
สารบัญ.....	๑๑
สารบัญภาพ.....	๑๒
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑๓
- ความสำคัญของการวิจัย.....	๑๓
- วัตถุประสงค์.....	๑๔
- กรอบแนวคิด.....	๑๕
- ขอบเขตการดำเนินงาน.....	๑๕
- ขั้นตอนการดำเนินงาน.....	๑๕
- ประโยชน์ที่ได้รับ.....	๑๕
- นิยามศัพท์เฉพาะ.....	๑๕
บทที่ ๒ เซรามิกและดอกไม้.....	๑๖
- ผลิตภัณฑ์เซรามิก.....	๑๖
- ศิลปะเซรามิก.....	๑๗
- กระบวนการทำเซรามิก.....	๑๘
- ดอกไม้ : พันธุ์ไม้ดอกหอม.....	๑๙
- ไม้ดอกหอมที่ใช้ในการทำน้ำดอกไม้.....	๑๙
- ภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอม.....	๑๙
- เครื่องหอมจากน้ำดอกไม้.....	๒๐
บทที่ ๓ น้ำปรุงดอกไม้สด.....	๒๑
- รวมสูตรน้ำปรุงดอกไม้สด.....	๒๑
- ตารางรวมสูตรน้ำปรุง ๑๒ สูตร.....	๒๑
- การกำหนดสูตรน้ำปรุงดอกไม้.....	๒๑
- ส่วนประกอบที่นำมาทดลองน้ำปรุงดอกไม้.....	๒๑

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ เซรามิกน้ำดอกไม้	๕๑
- การกำหนดกรอบแนวคิด.....	๕๑
- การทำภาพร่าง.....	๕๒
- การปฏิบัติงานเซรามิกน้ำดอกไม้.....	๕๘
- ผลงานเซรามิกน้ำดอกไม้.....	๖๕
บทที่ ๕ ศิลปะเซรามิกและการเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอม	๘๙
- การวิเคราะห์ผลงานศิลปะเซรามิก.....	๘๙
- การเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอม.....	๑๐๔
- คุณค่าของเซรามิกน้ำดอกไม้.....	๑๐๔
บทที่ ๖ สรุป	๑๐๙
บรรณานุกรม	๑๑๓
ภาคผนวก	๑๑๕
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๑

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๑ งานศิลปะเซรามิคของ ภรดี พันธุ์ภากร ชื่อชุด “ของใกล้ตัว” จัดแสดง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ เจ้าฟ้า.....	๗
๒ งานศิลปะเซรามิคของ ภรดี พันธุ์ภากร ชื่อชุด “บันทึกแห่งดอกไม้” จัดแสดง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ เจ้าฟ้า.....	๘
๓ ดอกกุหลาบไร้สารเคมีจึงจะสามารถนำมาทำเครื่องหอม.....	๑๒
๔ ดอกบัวหลวง ราชนิมน้ำ.....	๑๓
๕ ดอกपीป.....	๑๔
๖ ต้นเนียมหอม.....	๑๗
๗ ต้นเตยหอม.....	๑๘
๘ น้ำอบ น้ำปรุง เครื่องหอม ของหอมของไทย.....	๒๓
๙ วัสดุอุปกรณ์ในการทำน้ำอบ น้ำปรุง.....	๓๑
๑๐ หั่นขอยผิวมะกรูด เพื่อนำไปแช่แอลกอฮอล์.....	๓๔
๑๑ ขั้นตอนการทำผิวมะกรูดสกัด.....	๓๕
๑๒ การทำดอกกลิ่นทมสกัด (ดอกสีขาว).....	๓๖
๑๓ การทำดอกสีลาวดีสกัด.....	๓๗
๑๔ การทำดอกบัวสกัด ใบเตยสกัด.....	๓๘
๑๕ การทำดอกจำปาสกัด.....	๓๙
๑๖ การทำดอกกุหลาบสกัด.....	๔๐
๑๗ น้ำสกัดดอกไม้ชนิดต่างๆ.....	๔๒
๑๘ ลักษณะของน้ำปรุงสี่เขียวใส.....	๔๓
๑๙ น้ำสกัดดอกบัว.....	๔๖
๒๐ กระบวนการทำน้ำปรุงดอกไม้.....	๔๗
๒๑ กระบวนการทำน้ำปรุงดอกไม้.....	๔๗
๒๒ กระบวนการทำน้ำปรุงดอกไม้.....	๔๘
๒๓ น้ำสกัดดอกไม้กับผลงานเซรามิค.....	๔๙
๒๔ ภาพร่างผลงาน.....	๕๓
๒๕ ภาพร่างผลงาน.....	๕๔
๒๖ ภาพร่างผลงาน.....	๕๕
๒๗ ภาพร่างผลงาน.....	๕๖
๒๘ ภาพร่างผลงาน.....	๕๗
๒๙ การทำต้นแบบผลงาน.....	๕๘

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
๓๐ กระบวนการขึ้นรูปที่หลากหลายรูปแบบ.....	๕๙
๓๑ กระบวนการขึ้นรูป.....	๖๐
๓๒ กระบวนการเก็บแต่งตะเข็บชิ้นงาน.....	๖๑
๓๓ กระบวนการเผาดิบ.....	๖๒
๓๔ การชุบเคลือบ	๖๓
๓๕ กระบวนการเผาเคลือบที่อุณหภูมิ ๑๒๓๐ องศาเซลเซียส.....	๖๔
๓๖ ผลงานชุด “น้ำดอกไม้”	๖๖
๓๗ ผลงานชุด “น้ำดอกไม้”	๖๗
๓๘ ผลงานชุด “น้ำดอกไม้”	๖๘
๓๙ ผลงานชุด “สะพรั่ง”	๖๙
๔๐ ผลงานชุด “สะพรั่ง”	๗๐
๔๑ ผลงานชุด “สะพรั่ง”	๗๑
๔๒ ผลงานชุด “สะพรั่ง”	๗๒
๔๓ ผลงานชุด “แย้มกลีบ”	๗๓
๔๔ ผลงานชุด “แย้มกลีบ”	๗๔
๔๕ ผลงานชุด “แย้มกลีบ”	๗๕
๔๖ ผลงานชุด “แย้มกลีบ”	๗๖
๔๗ ผลงานชุด “แย้มกลีบ”	๗๗
๔๘ ผลงานชุด “แย้มบาน”	๗๘
๔๙ ผลงานชุด “แย้มบาน”	๗๙
๕๐ ผลงานชุด “แย้มบาน”	๘๐
๕๑ ผลงานชุด “ลาร่วง”	๘๑
๕๒ ผลงานชุด “ลาร่วง”	๘๒
๕๓ ผลงานชุด “ลาร่วง”	๘๓
๕๔ ผลงานชุด “ในกระถาง”	๘๔
๕๕ ผลงานชุด “ในกระถาง”	๘๕
๕๖ ผลงานชุด “ในกระถาง”	๘๖
๕๗ การจัดวางติดตั้งผลงานลักษณะที่ต่อติดกันเป็นช่อเป็นกลุ่ม.....	๘๘
๕๘ การจัดวางติดตั้งผลงานลักษณะต่างๆ.....	๘๙
๕๙ การจัดวางผลงานชุด “สะพรั่ง” และชุด “น้ำดอกไม้”	๙๐
๖๐ การจัดวางผลงานชุด “แย้มกลีบ”	๙๑

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
๖๑ การจัดวางผลงานชุด.....	๙๒
๖๒ การใช้เส้นโค้งงอ ลื่นไหล.....	๙๓
๖๓ การใช้เส้นที่อ่อนโยน พลิวไหว.....	๙๓
๖๔ การจัดวางผลงานชุด “น้ำดอกไม้”.....	๙๕
๖๕ การวางผลงานชุด “สะพรั่ง” ทรงรีสูงบนพื้นทรายรูปรี.....	๙๖
๖๖ การวางผลงานชุด “แย้มกลีบ” ทรงรีสูงบนพื้นทรายรูปวงกลม.....	๙๗
๖๗ การวางผลงานชุด “แย้มกลีบ” ทรงรีสูงบนพื้นทรายรูปวงกลม.....	๙๘
๖๘ การวางผลงานชุด “แย้มบาน” ทรงรีสูงบนพื้นทรายรูปวงกลม.....	๙๙
๖๙ การวางผลงานชุด “แย้มบาน” ในอีกลักษณะหนึ่ง.....	๑๐๐
๗๐ การจัดวางผลงานชุด “แย้มบาน”	๑๐๑
๗๑ การจัดติดตั้งผลงานชุด “ลาร่วง” ด้วยการห้อยแขวน.....	๑๐๒
๗๒ การวางผลงานชุด “ในกระถาง” บนแท่นยาว.....	๑๐๓
๗๓ เซรามิกน้ำดอกไม้ การเชื่อมโยงภูมิปัญญาด้านเครื่องหอมกับงานศิลปะเซรามิก ชุด “ลาร่วง”	๑๐๗
๗๔ ผลงาน “สะพรั่ง” ในห้องแสดงนิทรรศการ.....	๑๑๑

บทที่ ๑ บทนำ

ความสำคัญของการวิจัย

ดอกไม้เป็นอวัยวะส่วนหนึ่งของพืชพันธุ์ไม้เกือบทุกชนิด ทำหน้าที่ในการสืบพันธุ์เป็นหลัก โดยดอกไม้มีความสวยงาม มีสีฉูดฉาด และมีกลิ่นหอมเพื่อล่อแมลงให้มาผสมเกสร เพื่อให้เกิดผล เกิดเมล็ด และสามารถขยายพืชพันธุ์ได้ต่อไป (ชุมพล, ๒๕๕๓, ๓๙-๔๐)

ดอกไม้้นอกเหนือจากการประดับไว้ในธรรมชาติแล้ว ดอกไม้ยังมีคุณประโยชน์ต่อผู้คน สรรพสัตว์ และสิ่งแวดล้อม ช่วยเติมสีสัน บรรยากาศให้แก่โลก ตกแต่งสถานที่ บ้านเรือน ดอกไม้ทำให้เกิดอาชีพ เกิดการกระจายรายได้ และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และที่มากไปกว่านั้นคือ ดอกไม้มีความแตกต่างกันในแต่ละที่แต่ละแหล่ง ต่างถูกนำมาใช้ในพิธีกรรม พิธีการ และความเชื่อต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการสร้างความหรูหรา อลังการ การทำให้เกิดความน่าเคารพศรัทธา ทั้งยังเป็นสื่อภาษาบอกความหมายต่างๆ ที่แตกต่างกันไป นอกจากนี้ดอกไม้ยังถูกนำไปสกัดเป็นยา เป็นเครื่องหอม เป็นน้ำมันหอมระเหย โดยนำไปใช้ในการบำบัดรักษาทางร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ

เครื่องหอมจากดอกไม้เป็นสิ่งที่ทำกันมาแต่โบราณ สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะในสังคมชั้นสูงหรือในรั้วในวัง เครื่องหอมจากดอกไม้คือ การใช้ดอกไม้และส่วนประกอบต่างๆ ที่ปรุงขึ้นเพื่อใช้ประพรมร่างกาย ประพรมผิว อบผ้า และหรือใช้ในพิธีกรรมต่างๆ เครื่องหอมจากดอกไม้อาจมีชื่อเรียก และวิธีการทำที่แตกต่างกันไป เช่น น้ำอบไทย น้ำดอกไม้สด น้ำปรุง บุษบา แป้งร่ำ ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า เครื่องหอมดอกไม้เป็นภูมิปัญญาของไทยในสังคมชั้นสูง หรือในบางครอบครัวที่มีการทำการเรียนรู้สืบทอดกันมา และมีขั้นตอนหรือสูตรส่วนผสมที่แตกต่างกัน (นันทวัน กลิ่นจำปา, ๒๕๔๕, ๕๐-๕๕)

น้ำดอกไม้ น้ำปรุงดอกไม้ เครื่องหอมจากดอกไม้ไทยที่เป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดต่อกันมาแต่โบราณ มักไม่มีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หากแต่เป็นการถ่ายทอดต่อกันโดยคนในตระกูลหรือเฉพาะคนในตระกูล ความรู้และภูมิปัญญาจึงอยู่ในวงจำกัด บ้างเป็นความลับ แต่ปัจจุบันกระแสย้อนกลับไปหาเรื่องราวและภูมิปัญญาในอดีต ทำให้มีผู้สนใจทำการศึกษาค้นคว้ากันมากขึ้น

ผู้วิจัยมีความสนใจในภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมอยู่เป็นทุนเดิม ซาบซึ่งกับเรื่องราวในอดีตประกอบกับเป็นผู้ปฏิบัติงานศิลปะเซรามิก จึงมีแนวคิดที่จะผสมผสานเชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอม ประเภทน้ำปรุงดอกไม้ ด้วยการทดลองกระบวนการเปลี่ยนแปลงของดอกไม้ การสกัดสี สกัดกลิ่นจากดอกไม้ ผสมผสานกับงานศิลปะเซรามิก

วัตถุประสงค์

๑. ค้นคว้าเกี่ยวกับภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมโดยเฉพาะประเภทน้ำปรุงดอกไม้
๒. ทดลองกระบวนการทำน้ำปรุงดอกไม้จากดอกไม้ ๔ ชนิด
๓. สร้างสรรค์งานศิลปะเซรามิกที่ผสมผสานเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอม

กรอบแนวคิด

การค้นคว้าทดลองเกี่ยวกับภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมประเภทน้ำปรุงดอกไม้ เพื่อนำมาเชื่อมโยงกับงานศิลปะเซรามิก ในรูปแบบใหม่

ขอบเขตการดำเนินงาน

ค้นคว้าทดลองเกี่ยวกับภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมประเภทน้ำปรุงดอกไม้จากดอกไม้ ๔ ชนิด เพื่อให้ได้สูตรส่วนผสม น้ำปรุง ที่หอม จรุงใจ และมาปรับใช้กับวัสดุอื่น เพื่อให้เหมาะสมต่อวิธีการ โดยนำไปผสมผสานเชื่อมโยงกับงานศิลปะเซรามิกด้วยรูปแบบที่หลากหลาย จำนวน ๖ ชุดผลงาน จำนวนมากกว่า ๓๐๐ ชิ้นเล็ก ทั้งนี้ผลงานศิลปะเซรามิกทำจากดินโบนไซนาและไม่ใช้เคลือบสี หากแต่จะใช้สีที่เกิดจากกระบวนการทำเครื่องหอม อีกทั้งงานศิลปะเซรามิกนี้กำหนดให้เป็นในลักษณะงานศิลปะแบบจัดวาง

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับดอกไม้ และภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอม
๒. เข้ารับการอบรมและทดลองเกี่ยวกับเครื่องหอมและผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
๓. ทดลองหาสูตรส่วนผสมของเครื่องหอมประเภทน้ำปรุงดอกไม้เพื่อนำมาใช้กับงานศิลปะ

๔. กำหนดผลงานศิลปะเซรามิกที่เป็นการแทนค่าดอกไม้ ความหอมหวาน สดชื่น
จริงใจ ด้วยกระบวนการทางเซรามิก

๕. ปฏิบัติงานสร้างผลงานศิลปะเซรามิครูปแบบต่างๆ จำนวน ๖ ชุด ที่เชื่อมโยง
กับเครื่องหอม

๖. นำเสนอด้วยการจัดแสดงนิทรรศการผลงาน “เซรามิกน้ำดอกไม้”

๗. จัดทำเอกสารเผยแพร่

ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. ได้ผลงานศิลปะเซรามิกในรูปแบบใหม่

๒. เป็นการอนุรักษ์สืบสานเชื่อมโยงภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมกับงานศิลปะ

๓. เป็นแนวทางในการต่อยอดไปสู่งานออกแบบหรืองานศิลปะประเภทต่างๆ

๔. เป็นแนวทางให้กับชุมชน สังคม เพื่อสามารถนำไปปรับใช้ในเชิงพาณิชย์

นิยามศัพท์เฉพาะ

เซรามิกน้ำดอกไม้ : หมายถึงงานศิลปะเซรามิกที่ทำจากเนื้อดินโบนไชน่า สีขาว
เนื้อค่อนข้างมัน เผาในอุณหภูมิ ๑,๒๓๐ องศาเซลเซียส ด้วยวิธีการแบบลดออกซิเจน
(Reduction) และเพิ่มออกซิเจน (Oxidation) เคลือบใส ภายหลังการเคลือบนำมาผสมผสาน
กับวัสดุเครื่องหอมในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ กรีเซอรินหอม เจลหอม บุษหงา และน้ำดอกไม้

ภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอม : หมายถึง การเรียนรู้ การคัดสรรดอกไม้ พันธุ์ไม้
และวัตถุดิบต่างๆ ในธรรมชาติ หรือในสภาพแวดล้อมนั้นๆ มาปรุงแต่งด้วยวิธีการ อบ ร้า
สกัด และปรุง เพื่อให้ได้เครื่องหอม เพื่อใช้ในการประพรมผิว ประพรมไหม อบผ้า รักษาโรค
แบบสมุนไพรบำบัด และใช้ในพิธีกรรม การบวงสรวงบูชาต่างๆ

บทที่ ๒ เซรามิกและดอกไม้

ในการศึกษาวิจัยเชิงสร้างสรรค์ หรือการวิจัยเพื่อพัฒนาในหัวข้อเซรามิกน้ำดอกไม้ : การเชื่อมโยงภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมกับงานศิลปะเซรามิก ได้ค้นคว้าข้อมูลในส่วนของผลิตภัณฑ์เซรามิกเพื่อการใช้งานด้านต่างๆ ดอกไม้และภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอม การทดลองทางด้านเครื่องหอม สูตรส่วนผสมและการนำไปใช้ในส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ผลิตภัณฑ์เซรามิก

ผลิตภัณฑ์เซรามิก คือ ผลิตภัณฑ์สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่ทำจากดินแล้วนำมาผ่านการเผาด้วยอุณหภูมิหนึ่งๆ ที่เหมาะสมกับเนื้อดิน และคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์เพื่อการใช้งานต่างๆ

เซรามิกหรือที่เราเรียกกันมาแต่เดิมว่า เครื่องปั้นดินเผา นั้นเป็นผลิตภัณฑ์ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทยมานานแสนนาน โดยเฉพาะไทยเป็นดินแดนที่มีการทำเครื่องปั้นดินเผา มาแต่อดีตหลายยุคสมัย มีเนื้อดิน มีกระบวนการทำที่แตกต่างกัน มีรูปแบบและการตกแต่ง อันเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละยุคสมัยและแหล่งพื้นที่ และการที่ได้มีการศึกษา ค้นคว้า การพัฒนาทั้งในเชิงอนุรักษ์ การผลิต และการสร้างสรรค์ใหม่ๆ ทั้งในเชิงภูมิปัญญา งานวัสดุ และวิทยาศาสตร์ การออกแบบและเทคโนโลยีการผลิต ทั้งอาจเรียกกันโดยทั่วไปว่า เซรามิก

เซรามิกได้รับการพัฒนาปรับปรุงเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่นอกเหนือจากที่เคยทำในอดีต ทั้งนี้สามารถจัดแบ่งประเภทผลิตภัณฑ์ได้ตามลักษณะของการใช้งานคือ

๑. เซรามิกที่เป็นวัสดุก่อสร้าง เช่น อิฐ กระเบื้องปูพื้น ผนัง เครื่องปั้นดินเผาต่างๆ โดยแต่ละผลิตภัณฑ์ก็มีเนื้อดิน การขึ้นรูป การเผาที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอุณหภูมิการเผา เพื่อให้มีความคงทนแข็งแรง การเหมาะสมต่อการทำความสะอาด

๒. เซรามิกเพื่อเป็นภาชนะบนโต๊ะอาหาร เป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นการใช้สอยทางด้านอาหารการกิน จึงจำเป็นต้องเลือกใช้เนื้อดินให้เหมาะสม สวยงาม ทำความสะอาดได้ง่าย โดยนิยมทำในแบบเคลือบผิวและเผาในอุณหภูมิสูง โดยเฉพาะมีความจำเป็นต้องเคลือบผิว

๓. เซรามิกเพื่อเป็นของประดับตกแต่ง เซรามิกที่เป็นสิ่งของเครื่องประดับ มีทั้งในส่วนที่เป็นการประดับภายในอาคารและภายนอกอาคาร โดยภายในอาคาร ได้แก่ แจกัน

นาฬิกา ตู้กดน้ำอัตโนมัติ กระจกประดับภายใน เป็นต้น ซึ่งสิ่งของเหล่านี้อาจมีความ ประณีต และออกแบบให้เหมาะสม ทั้งในด้านเนื้อดิน สีล้นของเคลือบ หรือการตกแต่ง ส่วน เครื่องประดับภายนอก ก็อาจคำนึงถึงการอยู่นอกอาคาร การถูกแดด ฝน สภาพอากาศที่ เปลี่ยนแปลง หรือการจัดวางให้เหมาะสม พื้นผิวหรือส่วนประกอบอื่นๆ

๔. เซรามิกที่เป็นเครื่องสุขภัณฑ์และการใช้ในห้องน้ำ นับเป็นผลิตภัณฑ์เซรามิก ที่คุ้นเคยและขาดเสียไม่ได้ เซรามิกประเภทนี้ส่วนใหญ่จำเป็นต้องใช้ในสถานที่ที่ใช้ร่วมกับน้ำ และเกี่ยวข้องในการรับน้ำหนัก ดังนั้นจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับเรื่องเนื้อดิน การเคลือบ และขณะเดียวกันยังต้องสวยงาม และสามารถดำเนินการผลิตในเชิงอุตสาหกรรมและหรือ การเชื่อมโยงกับแนวคิดการประหยัดน้ำ ก็จะเป็นไปตามกระแสสังคม

๕. เซรามิกที่เป็นเครื่องประดับร่างกาย หรือที่เรียกกันว่า เครื่องประดับเซรามิก นับเป็นความนิยมที่มีมากขึ้นกว่าเดิม แม้จะเปรียบเทียบไม่ได้กับวัสดุอื่นๆ ซึ่งเครื่องประดับ เซรามิก ก็จำเป็นต้องมีรูปแบบ ขนาด และน้ำหนักให้เหมาะสมกับการประดับอยู่บนร่างกาย สัมผัสกับร่างกายโดยตรง หรืออาจติดตั้งอยู่บนวัสดุหรือสิ่งของอื่น ซึ่งก็สามารถนำมาทำเป็น เครื่องประดับ และให้ความรู้สึกสวยงามแปลกตาจากเครื่องประดับชนิดอื่นๆ

๖. เซรามิกที่เป็นภาชนะในธุรกิจสปา ธุรกิจสปานับเป็นธุรกิจที่เป็นที่นิยมมาก ในช่วงระยะเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา ซึ่งสปาคือสถานที่ที่มีการนวด การอบ การแช่ การล้าง ทำ ให้วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องมีขนาดและลักษณะที่เหมาะสมต่อการใช้งาน และเมื่อสปาเป็น สถานที่ที่ให้บริการเพื่อสุขภาพ เพื่อการผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจ ดังนั้น การให้ ความสำคัญกับคุณค่าทางความงาม และการออกแบบที่เหมาะสมจึงจำเป็นอย่างยิ่ง อุปกรณ์ ที่ใช้ในสปา ได้แก่ ภาชนะใส่น้ำมันนวด ของนวด เก้าอี้หรือผองสมุนไพรต่างๆ และรวมถึง อุปกรณ์ต่างๆ ที่ถูกออกแบบให้เหมาะสมและเข้าชุดกัน เช่น โคมไฟ เตา น้ำมันหอมระเหย ต่างๆ เป็นต้น

นอกจากที่กล่าวแล้ว เซรามิกยังสามารถนำไปผลิตวัตถุ สิ่งของหรืออุปกรณ์ต่างๆ ที่ เป็นการเฉพาะมากขึ้น เป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก แทนคุณค่าความหมายต่างๆ ทั้งสถานที่ ท่องเที่ยวหรือกิจกรรมพิเศษ เทศกาลพิเศษ รวมทั้งการนำไปทำสิ่งที่เคารพเชื่อถือศรัทธา ประเพณีวัฒนธรรม นอกเหนือจากเซรามิกที่นำไปทำเป็นพื้นปloom หรือเป็นวัสดุอุปกรณ์ทาง วิทยาศาสตร์ การแพทย์ หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ซึ่งจัดเป็นเซรามิกอีกประเภทหนึ่ง ที่เรียกว่า New ceramics

ศิลปะเซรามิก

ในช่วงระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา งานเซรามิกได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างมาก โดยเฉพาะการขยายตัวทางการศึกษาศิลปะ การศึกษาทางด้านเซรามิกหรือเครื่องปั้นดินเผา รวมถึงนิทรรศการทางศิลปะที่เกี่ยวข้อง สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลาย ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความนิยมชมชอบในงานเซรามิกแนวใหม่ที่มีใช้เป็นภาชนะ สิ่งของ เครื่องใช้ หากแต่เป็นงานศิลปะที่แสดงออกถึงแนวความคิด เนื้อหา เรื่องราว อารมณ์ ความรู้สึก แรงบันดาลใจ ที่เน้นการแสดงออกหรือเน้นความงาม ความลงตัว วิธีการนำเสนอ การสื่อความหมาย นัยยะต่างๆ เป็นสำคัญ

งานศิลปะเซรามิก หรือบ้างเรียกว่า เซรามิคอาร์ท เซรามิคสร้างสรรค์ (Ceramic Art) จัดเป็นงานทัศนศิลป์ ๓ มิติ รับรู้คุณค่าทางด้านความงามด้วยสายตา ทำจากดิน ผ่านกระบวนการทางเซรามิก คือ เนื้อดิน การขึ้นรูปการเผาการเคลือบและการตกแต่ง แต่ที่สำคัญ คือ งานศิลปะเซรามิกย่อมสร้างขึ้นจากนักเซรามิกที่มีกระบวนการคิด การแสดงออกของเนื้อหา เรื่องราว การแทนค่าของเรื่องราวออกมาเป็นรูปแบบ รูปร่าง รูปทรง พื้นผิวที่เหมาะสมลงตัว ซึ่งมีได้หมายความว่า ช่างฝีมือทุกคนหรือผู้ที่ทำงานเซรามิกจะสร้างงานศิลปะเซรามิกในความหมายของงานทัศนศิลป์ได้เสมอไป

ภาพที่ ๑ งานศิลปะเซรามิกของ ภารดี พันธุ์ภากร ชื่อชุด “ของใกล้ตัว” จัดแสดง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ เจ้าฟ้า

ภาพที่ ๒ งานศิลปะเซรามิกของ ภารดี พันธุ์ภากร ชื่อชุด “บันทึกแห่งดอกไม้” จัดแสดง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ เจ้าฟ้า

กระบวนการทำเซรามิก

เซรามิกเป็นประดิษฐกรรมอย่างหนึ่งซึ่งมีกระบวนการหลายขั้นตอน ไม่สามารถทำเซรามิกได้ในช่วงเวลาเดียวหรือขั้นตอนเดียว แต่เป็นกระบวนการที่ต้องสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อเนื่องกันไป ทั้งยังต้องมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ตรีเตรียมกระบวนการให้เหมาะสมสอดคล้องกัน โดยกระบวนการที่สำคัญคือ

๑. ขั้นตอนการออกแบบ เป็นขั้นตอนที่ผู้ออกแบบจะกำหนดรูปแบบตามแนวความคิด เนื้อหา เรื่องราว เพื่อให้ได้รูปแบบตามโจทย์ที่กำหนด โดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย เพื่อคุณค่าความงาม หรือเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง ซึ่งการออกแบบก็ต้องกำหนดเป็นรูปแบบ รูปร่าง รูปทรง และสามารถกำหนดได้ว่าผลิตภัณฑ์นั้นๆ จะเหมาะสมต่อการขึ้นรูปหรือผลิตด้วยวิธีการใด

๒. เนื้อดิน ในกระบวนการทำเซรามิก เนื้อดินนับว่ามีส่วนสำคัญมาก ซึ่งเนื้อดินก็จะต้องสัมพันธ์กับรูปแบบของงาน ประโยชน์ใช้สอย กระบวนการผลิต และยังรวมถึงคุณค่าทางความงาม และราคาค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น เนื้อดินหมายถึง สถานะของดินที่เป็นเนื้อดิน น้ำดิน หรือผงดิน และยังหมายถึงคุณสมบัติการทนความร้อน คุณสมบัติภายหลังการเผาหรือการหดตัว เนื้อดินลักษณะนี้คือ เนื้อดินแบบดินพื้นบ้าน (Earth ware) ดินไฟสูงสีเทา-สีเข้ม (Stone ware) และดินสีขาว เนื้อเนียนละเอียด (Porcelain, Bone china clay)

๓. การขึ้นรูป การขึ้นรูปในกระบวนการทำเซรามิก คือ การนำดินมาทำให้เป็นรูปร่างรูปทรงของผลิตภัณฑ์ ซึ่งการทำเซรามิกในลักษณะของช่างปั้น ศิลปิน หรืองานหัตถกรรมขนาดเล็กโดยทั่วไปก็จะทำการขึ้นรูปด้วยวิธีการปั้นดินด้วยมือ ปั้นด้วยแป้นหมุน การอัดดินและการหล่อน้ำดิน เป็นหลัก ถ้าในระบบอุตสาหกรรมจะใช้เทคโนโลยีต่างๆ ช่วยในการขึ้นรูป

๔. ขั้นตอนการทำให้แห้ง หลังการขึ้นรูปเรียบร้อยแล้วจะมีการตกแต่งให้ชิ้นงานอยู่ในสภาพที่เรียบร้อย เป็นการตกแต่งตะเข็บรอยต่อ ส่วนปาก ส่วนฐานของผลิตภัณฑ์ด้วยฟองน้ำชุบน้ำหมาดๆ และวางผึ่งอากาศหรือวางในอาคาร เพื่อให้ผลงานแห้งสนิทก่อนนำเข้าเตาเผาดิบ

๕. การเผาดิบ คือ การนำชิ้นงานที่แห้งสนิทแล้ว จัดเรียงเข้าเตาเผาดิบด้วยเตาแก๊สหรือเตาไฟฟ้าที่อุณหภูมิประมาณ ๗๐๐-๘๐๐ องศาเซลเซียส เพื่อให้ชิ้นงานนั้นแข็งแรง ไม่เปื่อยยุ่ยเมื่อถูกน้ำ มีความสะดวกในการหยิบจับ เช็ดล้าง และชุบเคลือบ แต่มีบางผลิตภัณฑ์ที่สามารถทำการเผาครั้งเดียวโดยข้ามขั้นตอนการเผาดิบ โดยเฉพาะการผลิตในประเภทอุตสาหกรรม

๖. การเคลือบ การเคลือบ คือ การนำชิ้นงานที่ผ่านการเผาดิบแล้วมาทำการเคลือบผิวด้วยวิธีการชุบ จุ่ม เทราด หรือพ่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะและขนาดของชิ้นงาน และเคลือบก็มีลักษณะและอุณหภูมิที่ต่างกันไป ก่อนเคลือบชิ้นงานจะต้องทำความสะอาด

ขึ้นงานด้วยฟองน้ำชุบน้ำหมาดๆ เช็ดผิว และเมื่อชุบแล้วจะต้องชุบ เช็ดส่วนฐานของชิ้นงาน ที่ต้องวางสัมผัสกับพื้นชั้นวางในการเผา เพื่อไม่ให้เคลือบหลอมติดพื้นชั้นวางเผา

๗. ขั้นตอนการเผาเคลือบ เมื่อนำชิ้นงานที่เคลือบผิวและทำความสะอาดส่วนฐาน แล้วก็นำเข้าเตาเผาเคลือบ โดยผลงานในชุดเซรามิกน้ำดอกไม้เผาในอุณหภูมิประมาณ ๑,๒๓๐ องศาเซลเซียส ซึ่งเป็นอุณหภูมิที่เหมาะสมกับเนื้อดินแบบโบนไชน่า (Bone china) การเผาเคลือบนี้ต้องเป็นการเผาในอุณหภูมิที่เหมาะสมกับน้ำเคลือบและเนื้อดินซึ่งเมื่อเผาเคลือบถึงจุดสุกตัว เคลือบจะหลอมละลายเป็นแก้วคลุมผิวผลิตภัณฑ์

นอกจากนี้ในขั้นตอนการเผา ซึ่งมีการใช้เตาเผาทั้งแบบใช้แก๊สและไฟฟ้า ซึ่งจะมีผลต่อการเผาเคลือบ โดยเตาไฟฟ้านั้นส่วนใหญ่จะไม่เกิดผลในเรื่องของสีสันมากมายนัก ทั้งนี้ก็เป็นไปตามผลการทดลองทางด้านสีจากส่วนผสมของออกไซด์ต่างๆ แต่ถ้าเป็นเตาเผาแบบแก๊สและมีการควบคุมทางเดินลมร้อน ทำให้มีผลต่อการเผาไหม้ ด้วยการเพิ่ม-ลดออกซิเจนที่เรียกว่า เผาเพิ่มออกซิเจน (Oxidation) และลดออกซิเจน (Reduction) ซึ่งก็จะมีผลต่อสีสันของเคลือบ เช่น การทำให้เคลือบสีเขียวเป็นสีแดงที่เรียกว่า คอปเปอร์เรด (Copper red) ในการเผาเคลือบที่มีส่วนผสมของคอปเปอร์ หรือการเผาแบบลดออกซิเจน ที่ทำให้เนื้อดินเป็นสีขาวอมฟ้า ในการเผาชิ้นงานที่ใช้ดินโบนไชน่า (Bone China) สีขาวขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะการปรากฏในผลงานชุด เซรามิกน้ำดอกไม้

ดอกไม้ : พันธุ์ไม้ดอกหอม

ดอกไม้เป็นอวัยวะส่วนหนึ่งของพืชพันธุ์ไม้ เกือบทุกชนิดทำหน้าที่ในการผสมพันธุ์ของพืช เพื่อให้เกิดผลเกิดเมล็ดเพื่อขยายพันธุ์ต่อไป ดังนั้นดอกไม้จึงมีสีสวยงามหรือมีกลิ่นหอม โดยมีกลิ่นที่หอมมาก หอมน้อย หรือกลิ่นพิเศษแตกต่างกันไป ถ้าพันธุ์ไม้ที่มีกลิ่นหอมมากเราเรียกกันว่า “ไม้ดอกหอม”

ไม้ดอกหอม คือ พันธุ์ไม้ชนิดที่ดอกมีกลิ่นหอมอันเนื่องมาจากต่อมน้ำหอมที่อยู่ภายในดอก ผลิตน้ำมันหอมระเหยที่มีเซลล์พิเศษ หรือต่อมที่มีความหอม ซึ่งอยู่ที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของดอก เช่น ฐานรองดอก กลีบดอก เกสรตัวผู้ เกสรตัวเมีย ซึ่งในส่วนต่างๆ เหล่านี้จะปล่อยกลิ่นดึงดูดแมลงให้มาดมดอกไม้ มีผลทำให้ละอองเรณูไปตกที่เกสรตัวเมียทำให้เกิดเป็นเมล็ดต่อไป แมลงมิได้มีส่วนมาดมดอกไม้เพื่อรับรู้กลิ่นหอม แต่มาเพื่อกินน้ำหวานแล้วละอองเรณูของดอกไม้ติดตัวไป ดอกไม้จะมีกลิ่นเฉพาะที่ส่งกลิ่นหอมฟุ้งกระจายแตกต่างกันที่บ่งบอกให้รู้ได้ว่าเป็นกลิ่นมะลิ กลิ่นกุหลาบ กลิ่นกระดังงา เป็นต้น และยังระเหยให้ได้กลิ่นที่รุนแรงหรือกลิ่นแบบอ่อนจางหรือบางเบา ทั้งยังมีช่วงเวลาของความหอมหรือความคงทนที่แตกต่างกันอีก บ้างหอมกลางคืน บ้างหอมเช้ามีด บ้างหอมสาย และบ้างหอมช่วงเวลาเย็น ซึ่งความหอมของไม้ดอกหอมนี้เองที่เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ

ที่รู้จักนำไม้ดอกหอมมาปลูกประดับไม้ไว้ตามส่วนต่างๆ ของอาคาร ทั้งริมรั้ว ระเบียงบ้าน กลางลานเรือน หรือปลูกเป็นเถาเลื้อย และบ้างปลูกใส่กระถางประดับ ซึ่งยังนำมาทำเป็นยา หรือผสมกับยาชนิดต่างๆ โดยเฉพาะการนำเกสรทั้ง ๕ เกสรทั้ง ๗ มาเข้าตำรายาไทย

นอกจากนี้ไม้ดอกหอมยังเป็นแรงบันดาลใจของช่างศิลป์และกวีไทยในการรังสรรค์ งานศิลปะแต่ละประเภท ทั้งบทเพลงทางดนตรี การร้องเพลง ทั้งงานวรรณกรรมและงาน จิตรกรรม

ไม้ดอกหอมได้มีการจัดแบ่งออกเป็น ๔ ชนิด ได้แก่ ไม้ดอกหอมประเภท ไม้ยืนต้น เช่น จันทน์กะพ้อ บุนนาค จำปี จำปา พิกุล ปีบ กะเกรา ลำดวน เป็นต้น

ไม้ดอกหอมประเภทไม้พุ่ม ไม้เลื้อย เช่น แก้ว พุดซ้อน สายหยุด เล็บมีอนาง มะลิ ขนาด กระจ่างดา บุษหง่าสำหรับ วรรณิการ์ ลั่นทม ราตรี โมก เขียวกระแต เป็นต้น

ไม้ดอกหอมประเภทไม้ล้มลุก เช่น มหาหงส์ บัว อัญชัน ว่านสีทิศ ดาวกระจาย บานชื่น เป็นต้น

ไม้ดอกหอมที่ใช้ในการทำน้ำดอกไม้

ไม้ดอกหอมมีมากมายหลายชนิดทั้งประเภทไม้ยืนต้น ไม้พุ่มกลาง ไม้เลื้อย และ ไม้ล้มลุก ทั้งแต่ละประเภทก็มีกลิ่นหอมที่กระทบการรับรู้ทางนาสิกและความพึงพอใจของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน และที่สำคัญแม้ว่าดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมหวลกำจรกำจายน่าชื่นใจมาก แต่อาจเป็นไม้ดอกหอมที่หาได้ยาก หรือมีปริมาณไม่เพียงพอต่อการนำมาทดลองทำน้ำดอกไม้ ดังนั้นเพื่อความเหมาะสม ผู้วิจัยจึงได้เลือกไม้ดอกหอมและพันธุ์ไม้หอมมาทดลองทำน้ำดอกไม้ ดังนี้

๑. มะลิ ไม้ดอกหอมที่คนไทยคุ้นเคย มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Jasminum sambac* (ภารตี มหาจันทร์ และนันทชญา มหาจันทร์, ๒๕๕๗, ๘๙) มะลิเป็นไม้ดอกหอม และไม้มงคลของสังคมไทย โดยใช้ในการบูชาพระเนื่องจากมีสีขาว ใช้ลอยน้ำในการดื่มกิน หรือทำขนมที่เรียกว่า น้ำลอยดอกมะลิ เนื่องจากกลิ่นหอมเย็นชื่นใจ ใช้ในการร้อย พวงมาลัยในการสักการะบูชาทั้งรูปเคารพและบุคคล ดังนั้นมะลิจึงเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ ความกตัญญู การเคารพบูชา โดยใช้เป็นสัญลักษณ์ของวันแม่

มะลิจัดเป็นไม้ยืนต้นและเป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก บ้างมีลำต้นแบบเถาเลื้อย กิ่งก้าน ออกตามลำต้น ใบเดี่ยว แตกใบเรียงกันเป็นคู่ ออกดอกเป็นช่อตามส่วนยอดหรือตามง่ามใบ ดอกเล็กสีขาว มีกลีบดอก ๖-๘ กลีบ บ้างเป็นกลีบเดี่ยว บ้างเป็นกลีบหลายชั้น แล้วแต่ชนิดของสายพันธุ์

๒. กุหลาบ ไม้ดอกหอมที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นราชินีแห่งอุทยาน (Queen of garden) (ภารตี มหาพันธ์ และนันท์ชญา มหาพันธ์, ๒๕๕๗, ๘๔) กุหลาบมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Rosa hybrids* ดอกกุหลาบมีความสวยงามทั้งในดอกตูม ดอกแรกแย้ม และดอกบาน สวยงามที่กลีบเรียงซ้อน ฐานรองดอกหรือแม่แต่ใบและหนาม รูปแบบดอกกุหลาบจึงเป็นแรงบันดาลใจหรือเป็นการลอกเลียนแบบดอกกุหลาบของช่างหรือศิลปินอยู่เสมอๆ และยังเป็นสื่อสัญลักษณ์ของความรัก

ที่สำคัญคือ กลิ่นหอมของดอกกุหลาบที่หอมหวานชวนใจ ดอกกุหลาบจึงถูกนำไปใช้ในกิจต่างๆ อันเป็นภูมิปัญญาของสังคมไทย ได้แก่ การนำกลีบดอกไปลอยน้ำร่วมกับดอกมะลิ ใช้ในการทำขนม ใช้ในพิธีรดน้ำต่างๆ การนำกลีบกุหลาบไปใส่ในขนมบนหน้าตะโก้หรือโรยบนขนมถ้วยฟู ขนมถ้วยชักหน้า และใช้ดอกกุหลาบในการทำเครื่องหอม น้ำอบ น้ำปรุงของไทย

ภาพที่ ๓ ดอกกุหลาบไร้สารเคมีจึงจะสามารถนำมาทำเครื่องหอม

๓. ดอกแก้ว ไม้ดอกหอมที่เป็นไม้พุ่ม โดยมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Murraya paniculate* (L.) Jack. ชื่อวงศ์: RUTACEAE ดอกแก้วเป็นดอกไม้สีขาวที่มีกลิ่นหอมเย็นชื่นใจ คนไทยเชื่อกันว่าบ้านใดปลูกต้นแก้วประจำบ้านจะทำให้คนในบ้านมีความดี มีคุณค่าสูง จิตใจบริสุทธิ์ เบิกบานตั้งแก้ว ดอกแก้วสีขาวและมีกลิ่นหอมหวานไปไกล จึงนำดอกแก้วไปใช้ในพิธีทางศาสนาเพื่อเป็นสิริมงคล แต่ที่สำคัญคือ ต้นแก้วมีใบสีเขียวที่สวยงาม จึงมีการนำไปใช้ในการเย็บแบบดอกไม้สดร่วมกับใบตอง หรือการนำใบแก้วไปประกอบขนม เช่น ก้านใบของขนมลูกชุบ เป็นต้น (www.Thaigoodview.com/node/๑๕๔๔๔๐)

๑๓

๔. ดอกบัวหลวง ไม้มิ่งมงคลดอกหอมที่อยู่คู่กับสังคมไทยและภูมิปัญญาไทย ดอกบัวหลวงมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Nelumbo nucifera Gaertn* ชื่อวงศ์ : Nelumbonaceae บัวหลวงเรียกกันว่า ปทุมชาติ บัวหลวงเป็นไม้ที่เจริญเติบโตในดินใต้ผิวน้ำ โดยใบและดอกจะชูเหนือน้ำ ใบกลมสีเขียว ผิวใบมีนวล จึงใช้ประโยชน์จากใบบัวในการห่ออาหาร ใช้ในพิธีบรรพชาหรือประยุกต์ใช้แนวทางใหม่ เป็นของตกแต่งต่างๆ

ส่วนดอกบัวหลวงมีทั้งแบบสีขาวและสีชมพูหรือชมพูเรื่อ เป็นดอกเดี่ยวขนาดใหญ่ ดอกป้อมและดอกแหลม บานในเวลากลางวัน ชูดอกเด่นสะดุดตา มีกลีบดอกซ้อนหลายชั้น และบ้างมีดอกซ้อนอัดแน่นอยู่ภายใน ฐานดอกเป็นรูปกรวย สีเหลืองนวล มีผลเป็นรูปกลมรี สีเขียว นวลฝังอยู่ในฐานดอก เรียกว่า ฝักบัว ดอกบัวมีกลิ่นหอมอ่อนๆ ทั้งเกสรบัวยังใช้เข้ายาที่มีสรรพคุณในการบำรุงหัวใจ ด้วยรูปทรง สี สัน ความสง่างามของดอกบัวหลวง จึงได้รับสมญานามว่า “ราชินีแห่งไม้น้ำ” (ภารตี มหาขันธ์ และนันท์ชญา มหาขันธ์, ๒๕๕๗, ๘๖-๘๗)

คนไทยใช้ดอกบัวในการบูชาพระ ตามความเชื่อในทางพุทธศาสนา ดอกบัวแสดงถึงความมีจิตใจบริสุทธิ์ สะอาด และเบิกบานแจ่มใส เป็นสัญลักษณ์ของคุณงามความดี ความมีสติ การหลุดพ้นจากความทุกข์ ดอกบัวที่เกิดจากโคลนตม แต่สามารถชูดอกลอยพ้นน้ำรับแสงตะวัน ดังที่พระพุทธรองค์ได้ทรงเปรียบเทียบระดับสติปัญญาของมนุษย์กับการเจริญเติบโตของบัว ๔ เหล่า คือ บัวโคลนตม บัวใต้น้ำ บัวปริ่มน้ำ และบัวพ้นน้ำ

นอกจากนี้บ้วยังถูกนำมาใช้ในการจัดดอกไม้ในพิธีการต่างๆ หรือใช้ทางด้านเครื่องหอมอันเป็นภูมิปัญญาของไทยเช่นกัน

ภาพที่ ๔ ดอกบัวหลวง ราชินีไม้น้ำ

ที่มา : <http://travel.thaiza.com>

๑๔

๕. ดอกปีบ ปีบ เป็นต้นไม้ขนาดกลางจนถึงขนาดใหญ่ มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Millingtonia hortensis* L.f. เป็นไม้ผลัดใบ กิ่งก้านมักจะย้อยลง ใบเป็นใบประกอบขนาดเล็ก เรียงแบบขนนก รูปรีแบบไข่แต่ปลายแหลม ส่วนดอกมีสีขาวหรือสีชมพู มีกลิ่นหอมเย็น ชื่นใจ ดอกเป็นช่อแบบช่อกระจุก ช้อนตามปลายกิ่งแยกแขนงยาวประมาณ ๑๐-๒๕ เซนติเมตร ดอกย่อยประกอบด้วย กลีบเลี้ยงสีเขียว ส่วนกลีบดอกมีสีขาวเชื่อมกันเป็นหลอดปากแตรแยกเป็น ๕ แฉก ดอกปีบจะออกในราวเดือนพฤศจิกายนจนถึงพฤษภาคม

เนื่องจากดอกปีบมีกลิ่นหอมเย็นชื่นใจ ดังนั้นบรรพบุรุษในอดีตจึงได้นำมารักษาโรคได้หลายชนิด โดยเฉพาะรักษาโรคหอบหืด ไช้นส้อักเสบ ใช้ดอกปีบแห้งรวมผสมยาสูบมวนเป็นบุหรี่ยาสูบสูดเข้าปอดเพื่อรักษาอาการหอบหืด ขยายหลอดลม นอกจากนี้ใบและรากก็สามารถใช้รักษาอาการได้ในลักษณะเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตามดอกปีบมิได้เป็นไม้ดอกไม้ประดับ แต่เป็นไม้ยืนต้นที่ถูกนำมาปรับใช้เป็นยารักษาหรือบรรเทาอาการของโรคอันเป็นภูมิปัญญาทางการแพทย์ ขณะเดียวกันกลิ่นหอมของดอกปีบก็น่าจะสามารถนำมาใช้ในการทำเครื่องหอมหรือน้ำดอกไม้ได้เช่นกัน

ภาพที่ ๕ ดอกปีบ

ที่มา : <http://www.nuchitaterb.blogspot.com>

๖. ลั่นทม – ลีลาวดี ลั่นทมเป็นไม้ยืนต้นในสกุล *Talungeiei* มีมากมายหลายชนิด และหลายสี กล่าวว่ ลั่นทมเป็นไม้นำมาจากเขมร ถูกนำเข้ามาปลูกในไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่ยกทัพไปตีนครธมจนได้ชัยชนะ และเรียกชื่อเป็นที่ระลึกว่า “ลั่นทม” ลั่นทมแปลว่า ตีทม คือ นครธม ต่อมาเลยเพี้ยนไปเป็น ลั่นทม และถูกนำเข้าไปผูกโยงกับคำว่า ระทม ซึ่งหมายถึงความเศร้าโศก จึงทำให้ไม่นิยมปลูกในบ้าน ทั้งยังนิยมปลูกในวัดและวัง ต่อมาได้มีการเรียก ลั่นทม ว่า ลีลาวดี เพื่ออาจแก้สาเหตุการที่ผู้คนไม่กล้านำลั่นทมปลูกไว้ในบ้านเรือน

ลั่นทมเป็นไม้ดอกที่มีสีสันทสวยงาม หลากหลายสีทั้งขาว เหลืองอ่อน แดงชมพู และบางดอกบางพันธุ์มีสีผสม ๓-๔ สี ในดอกเดียวกัน ดอกลั่นทมจะผลิดอกจากปลายยอดเหนือใบ ดอกเป็นช่อดอก บางชนิดห้อยลง บางชนิดตั้งขึ้น ในหนึ่งช่ออาจมีดอกบาน ๑๐-๓๐ ดอก ลั่นทมจะออกดอกในราวเดือนกุมภาพันธ์จนถึงเมษายน และบางพันธุ์ออกดอกทั้งปี

ลั่นทมหรือลีลาวดีใช้ปลูกตกแต่งสวน และส่วนต่างๆ ใช้เป็นยาได้เช่นกัน เช่น ยาถ่าย ยาขับพยาธิ หรือยารักษาโรคไขข้ออักเสบ ที่ใช้เนื้อและยางจากต้น ส่วนดอกนั้นมีรูปทรงสวยงาม ได้ถูกนำไปประดับตกแต่งในสถานที่ต่างๆ โดยเฉพาะในกิจการสปา ทั้งยังเป็นต้นแบบและแรงบันดาลใจในการทำงานออกแบบหลากหลายชนิดของช่างและศิลปิน กลิ่นหอมอ่อนๆ ของลั่นทมนั้นสามารถนำมาสกัดเป็นน้ำดอกไม้ใช้ประโยชน์ในการเป็นเครื่องหอมได้เช่นกัน

๗. ดอกสายหยุด ไม้ดอกหอมอีกชนิดหนึ่งที่มีกลิ่นหอมเย็นชื่นใจ สายหยุดมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Desmos chinensis Lour* วงศ์ ANNONACEAE สายหยุดเป็นไม้เถาเลื้อยกิ่งยืนต้น แต่ต้นไม้อายุมากมัก แตกกิ่งก้านช่วงยอดแผ่ขยายออกไป ใบเป็นแบบใบเดี่ยว ออกตามข้อสีเขียวเข้ม ส่วนดอกจะเป็นดอกเดี่ยว ออกดอกตามข้อต้น โคนก้านใบ และที่ตา คือออกดอกติดตามลำต้น เมื่อดอกตูมเป็นสีเขียว เมื่อบานหรือสุกจะเป็นสีเหลือง ดอกห้อยลง มีกลีบ ๕-๖ กลีบ แบ่งเป็น ๒ ชั้นๆ ละ ๓ กลีบ โดยกลีบดอกจะบิดงอ

ดอกสายหยุดจะมีกลิ่นหอมจัดในตอนเช้าตรู่ โดยกลิ่นโชยไปไกลจนรู้สึกได้ ครั้นพอสายๆ กลิ่นจะลดความหอมลง และหมดกลิ่นหอมเมื่อเวลาใกล้เที่ยง สายหยุดออกดอกทั้งปี แต่จะออกมากในฤดูฝน ความที่ดอกสายหยุดมีกลิ่นหอมจึงนิยมปลูกเป็นไม้ประดับ

นอกจากกลิ่นหอมของดอกสายหยุดจากที่ต้นแล้วดอกสายหยุดยังสามารถนำไปสกัดทำน้ำมันหอมสำหรับเครื่องสำอางระทินโธม หรือใช้ในการบำบัดเพื่อสุขภาพแบบสมุนไพรบำบัด (Aroma therapy) (www.doctor.or.th/article/detail/๓๐๙๔) (www.panmai.com/GardenSong/Flower_๑๕.html)

๘. ดอกจำปา/ดอกจำปี เรียกได้ว่าเป็นไม้ดอกหอมที่สำคัญอีกชนิดหนึ่ง ดอกจำปามีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Michelia champaca* Linn วงศ์ MAGNOLIACEAE จำปาเป็นไม้ต้นสูงใหญ่ แต่สำหรับต้นนิยมปลูกเลี้ยงเป็นไม้ประดับขนาดย่อม โดยมีดอกดกและออกดอกตลอดปี ออกดอกตามซอกใบ ดอกบานตั้งขึ้นมีกาบหุ้มดอกสีเขียวอ่อนๆ ๑ กาบ มีกลีบดอก ๑๒-๑๕ กลีบ ดอกจำปากับดอกจำปีมีลักษณะใกล้เคียงกัน อาจต่างกันตรงที่จำปีมีใบสีเข้มและใบเป็นมันมากกว่าจำปาและดอกจำปาสีเหลืองส้ม ขณะที่ดอกจำปีสีขาวนวล

ดอกจำปามีกลีบใหญ่และยาวกว่าดอกจำปี กลีบดอกเป็นสีเหลืองอมส้ม เป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากดอกไม้อื่น คนไทยเรียกสีเหลืองอมส้มว่า “สีดอกจำปา”

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเยี่ยงดอกจำปาคือ “พญาแห่งดอกไม้” และเชื่อว่าจำปาเป็นดอกไม้ที่มีความหมายเป็นมงคลตามคติความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย ทำให้คนไทยนำดอกจำปามาทำตุ๊ก ห้อยผม ดังที่ปรากฏในการแสดงนาฏศิลป์ หรือนำดอกจำปามาห้อยร้อยพวงมาลัย ทำเครื่องแขวน เครื่องสูงต่างๆ

ดอกจำปามีกลิ่นหอมแรงมีสรรพคุณแก้วิงเวียน อ่อนเพลีย หน้ามืด ตาลาย บำรุงหัวใจ กระจายโลหิต และยังมีให้นำกลีบของดอกจำปามาใช้ในลักษณะสุคนธบำบัดหรือการสกัดน้ำมันทำเครื่องหอม

๙. เนียมหอม จัดเป็นไม้หายาก และใกล้สูญพันธุ์ บ้างรู้จักแต่ชื่อไม่เคยเห็นรูปร่างลักษณะของต้น เนื่องจากเนียมเป็นไม้ที่ค่อนข้างจะเลี้ยวยากและตายง่าย ประกอบกับไม่มีลักษณะดอกที่โดดเด่นและเนียมที่ใช้ในการทำน้ำอบน้ำปรุงนั้นลดน้อยลง ทำให้ใบเนียมลดความนิยมลงไปด้วย

เนียมมีหลายชนิดแต่นำมาใช้ทำเครื่องหอมคือ เนียมหอม เนียมหอมจะมีใบที่มีกลิ่นหอม โดยกลิ่นนั้นจะคล้ายกับใบเตยแต่มีความหอมที่เข้มข้นกว่า มีความหอมที่เย็นหวานล้ำลึก และหอมนานเป็นอาทิด้วย ด้วยความหอมที่โดดเด่นนี้เอง คนในสมัยโบราณจึงนำใบเนียมหอมมาปรุงในเครื่องหอมไทย ทั้งน้ำอบ น้ำปรุง แป้งร่ำ หรือเครื่องหอมอื่นๆ กล่าวกันว่าถ้าขาดใบเนียมแล้วจะรู้ได้ทันทีว่าเครื่องหอมนั้นยังไม่สมบูรณ์ (www.forest.go.th/nakhonswan)

เนียมเป็นต้นไม้ล้มลุกขนาดเล็กถึงกลาง อายุหลายปี ชอบที่ร่มหรือร่มรำไร ขึ้นแต่ไม้แฉะ ใบเป็นแบบใบเดี่ยวเรียงสลับ มีขนทั่วใบ ปลายใบขอคดหยัก หรือมีรูใบต่างกัน ใบแก่จะหนาและหักกรอบได้ง่าย ใบเนียมมีกลิ่นหอมมากเหมือนใบเตย

สรรพคุณทางความหอมของเนียม คือ นำมาผสมกับปูนกินกับหมาก ใช้เนาไปเหน็บไว้ที่ผม ใช้ใบวางไว้ใต้หมอน ตูเสื้อผ้า ตูเสียน ใช้ผสมทำเครื่องสมุนไพรอบนวดในสมัยโบราณ การวางใบเนียมไว้ในหม้อข้าวทำให้ข้าวมีกลิ่นหอม และที่สำคัญคือ ผสมทำน้ำอบน้ำปรุง และใบแห้งทำยาขับถ่าย

ภาพที่ ๖ ต้นเนียมหอม

๑๐. ไบเตย เป็นต้นไม้เนื้อหอมอีกชนิดหนึ่งที่สำคัญและใช้กันมากในสังคมไทย เตยเป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว ลักษณะแตกกอเป็นพุ่มขนาดปานกลาง แล้วแต่อายุและความแข็งแรงของลำต้น ลำต้นเป็นข้อ ไบออกเป็นพุ่มบริเวณปลายยอด เมื่อโตจะมีรากงอกออกจากลำต้น ช่วยพยุงให้ลำต้นทรงตัวรับน้ำหนักได้ ไบเป็นไบเดี่ยวเรียงสลับเวียนขึ้นไปเป็นเกลียวจนถึงยอด ไบยาว ปลายไบแหลมแบบหอก ขอบไบเรียบ ผิวมัน เส้นกลางไบเว้าลึกเป็นแอ่ง

คุณสมบัติของไบเตยคือ มีกลิ่นที่หอมหวาน และสีเขียวนวล ทำให้สรรพคุณที่โดดเด่นคือ การนำไบเตยไปทำเป็นน้ำคั้นไบเตยที่เป็นยาบำรุงหัวใจให้ชุ่มชื้น ใช้คั้นเพื่อได้เป็นสีเขียวในการผสมอาหารแต่งกลิ่นสีให้เป็นสีเขียวในขนม เช่น ลอดช่อง สลิม ขนมมรกต เป็นต้น หรือการนำไปไปตำพอกรักษาโรคผิวหนัง หรือสูตรตำรักษาโรคหืด ใช้เป็นยาขับปัสสาวะ หรือเป็นยาแก้เบาหวาน แต่ที่สำคัญคือ ใช้เป็นส่วนผสมในการทำเครื่องหอม ของหอมของไทย ทั้งในส่วนของน้ำอบ น้ำปรุง บูหงาสด บูหงาแห้งต่างๆ ซึ่งไบเตยนับเป็นพืชพรรณไม้ที่เป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาไทยอย่างเด่นชัด

ภาพที่ ๗ ต้นเตยหอม

ที่มา : http://alangcity.blogspot.com/๒๐๑๓/๑๒/blog-post_๑๓.html

ภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอม

ผู้คนในอดีตดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร พืชสัตว์นานาชนิด ต้นไม้ใบหญ้าและดอกไม้ รู้จักที่จะเรียนรู้และดัดแปลงปรุงแต่งวัสดุที่มีอยู่ในธรรมชาตินั้นให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่จำเป็น เช่น ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม อาหารและยารักษาโรค และที่เหนือกว่าสิ่งที่เป็นคือ รู้จักการปรุงแต่งวัสดุต่างๆ ที่มีในธรรมชาติ เพื่อความสวยงาม ประทับใจประทับใจ เพื่อการบำบัดกายคลายเครียด และหรือการปรุงแต่งเพื่อใช้ในพิธีต่างๆ ซึ่งประเพณีกรรมนี้เรียกว่า “เครื่องหอม”

เครื่องหอมมีขึ้นมาในสังคมไทยเมื่อใดไม่เป็นที่แน่ชัดแต่จากหลักฐานเครื่องปั้นดินเผาสมัยสุโขทัย-ศรีสัชชนาลัยในกลุ่มภาชนะ ถ้วย ตลับ กระปุก ขนาดเล็กต่างๆ ที่มีอยู่มากมายนั้นทำให้เชื่อได้ว่า เป็นภาชนะขนาดเล็กเพื่อใช้ใส่เครื่องหอม ของหอม เครื่องประทีปนิมิตต่างๆ

การปรากฏหลักฐานกวีนิพนธ์ในสมัยรัตนโกสินทร์ ได้แก่ นิราศของสุนทรภู่ที่กล่าวถึงเครื่องหอม กลิ่นหอม ที่ว่า

“เคยหมอบใกล้ได้กลิ่นสุคนธ์ตลบ
ละอองอบรสรื่นชื่นนาสา
สิ้นแผ่นดินสิ้นรสสุคนธา
วาสนาเราก็สิ้นเหมือนกลิ่นสุคนธ์”

แต่ที่สำคัญคือ เครื่องหอนั้นเป็นภูมิปัญญาของชนชั้นสูงในการประดิษฐ์คิดค้นทำเครื่องหอมของหอมเพื่อใช้ในการประพรมผิวประพรมโคม การผ่อนคลายแบบสุคนธบำบัด การรักษาโรค และการใช้ในพิธีกรรมเพื่อการบวงสรวงบูชา

เครื่องหอมของหอมนั้นจะอยู่ในรังในวงเสี้ยเป็นส่วนใหญ่และมีการทำการปรุงจากพืชพันธุ์ที่อยู่ในสถานที่นั้นๆ คือในเขตพื้นที่ไร่บ้าน วัง ดังนั้นการทำเครื่องหอมจึงมีสูตรส่วนผสมที่แตกต่างกัน ล้วนขึ้นอยู่กับสถานที่ ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ปรุง และผู้ใช้ไม่มีสูตรที่แน่นอนตายตัว

ดังนั้น เครื่องหอม ของหอมจึงเป็นศาสตร์และเป็นศิลปะในการปรุงแต่งกลิ่นหอม และแม้ว่าเครื่องหอมจะมีสูตรและวิธีการปรุงที่แตกต่างกันไปบ้าง ตามแต่ละสำนักที่สืบทอดต่อกันมา แต่ส่วนใหญ่จะมีหลักการที่ใกล้เคียงกัน ส่วนประกอบที่ใกล้เคียงกัน อาจแตกต่างกันที่สัดส่วน ระยะเวลา และเคล็ดลับพิเศษต่างๆ (เพ็ญญา, P ๕๔)

ทั้งนี้เครื่องหอมมีกระบวนการทำให้เกิดกลิ่นหอมที่สำคัญอยู่ ๔ วิธีคือ

๑. การสกัดกลิ่น คือ การนำกลิ่นหอมออกจากดอกไม้ ใบไม้ที่มีกลิ่นหอม ซึ่งการสกัดนี้อาจเป็นวิธีการง่ายๆ เช่น การลอยดอกไม้ในน้ำเพื่อจะใช้กลิ่นที่อวลในน้ำ หรือการสกัดโดยการแช่ดอกไม้ในแอลกอฮอล์ซึ่งก็จะสกัดได้ทั้งกลิ่นและสี หรือการสกัดกลิ่นด้วยการรวมความร้อนหรือการเผาไฟ เช่น การร่อนไฟให้ดอกกระดังงามีกลิ่นหอม เป็นต้น

๒. การอบ คือ การปรุงกลิ่นด้วยควัน หรือปรุงกลิ่นด้วยดอกไม้หอม การอบจะทำให้มีกลิ่นหอมเพียงช่วงเวลาหนึ่ง โดยกลิ่นหอมนั้นจะแทรกซึ่งเข้าไปยังของที่อบ โดยของที่อบนั้นจะต้องอยู่ในที่ที่ปิดสนิท การทำเครื่องหอมของไทยนั้นมีทั้งเครื่องหอมที่เป็นของเหลวหรืออยู่ในสถานะของน้ำ และเครื่องหอมที่เป็นของแข็ง ดังนั้นการอบก็จะต้องใช้วิธีการที่แตกต่างกัน

- การอบน้ำ คือ การอบเครื่องหอมที่เป็นน้ำ เช่น น้ำดอกไม้สด น้ำอบ น้ำเชื่อม น้ำอบไทย โดยอาจอบด้วยดอกไม้ หรืออบด้วยควันเทียน โดยนำดอกไม้ใส่ภาชนะขนาดเล็กลอยในภาชนะอบซึ่งเป็นภาชนะขนาดใหญ่มีฝาปิดสนิท

ดอกไม้ที่ใช้ออบอาจเป็นดอกไม้หอม ๓-๔ อย่าง ใส่ในภาชนะด้วยกัน อบได้นาน ๖-๗ ชั่วโมง ควบคุมเวลาและนำออกมาเวลาเช้า

- การอบแห้ง คือ การอบเครื่องหอม ของหอม หรือวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องการให้เกิดความหอม เช่น เสื้อผ้า ดอกไม้แห้ง ขนมต่างๆ ซึ่งการอบก็ใช้วิธีการเดียวกันทั้งอบด้วยควันเทียน แพเทียนอบ หรือการอบด้วยดอกไม้สด การอบแบบแห้งก็สามารถอบในโถ ไนโหลแก้ว หรือแม้แต่หีบไม้

๓. การร่ำ คือ การทำให้ของนั้นมีกลิ่นหอมด้วยวิธีการผสมปรุงและนำมาผ่านการเผาให้โดนความร้อนและเกิดควันโดยส่วนผสมของเครื่องร่ำ คือ ยางไม้ น้ำมัน กลิ่นเนื้อไม้ ดอกไม้ ใบไม้ แล้วตักใส่ภาชนะ นำไปเผาไฟ จากนั้นจึงนำมาตั้งในภาชนะอบ กายานหรืออย่างอื่นเมื่อถูกความร้อนจะระเหยและส่งกลิ่นหอม

๔. การปรุง คือ การผสมการรวมของหลายๆ อย่างในกลุ่มเครื่องหอมเข้าด้วยกันทั้งในส่วนองแห้ง เช่น พิมเสน ชะมดขีด หรือของน้ำ ได้แก่ น้ำดอกไม้ น้ำสกัดดอกไม้และหัวน้ำหอม ในอัตราส่วนตามสูตรส่วนผสม จากนั้นขยายผสมให้เข้ากันและวางทิ้งไว้ในที่ที่บแสง

เครื่องหอมจากน้ำดอกไม้

เครื่องหอมของไทยหรือเครื่องหอมจากน้ำดอกไม้นั้น มีอยู่มากมายหลายชนิด ทำขึ้นมาเพื่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ การประพินโฉม ประพินผิว และยังมีผลต่อสุขภาพที่อาจเรียกได้ว่า เป็นสุนทรบำบัด การทำเครื่องหอมมีกรรมวิธีหลายขั้นตอน มีทั้งแบบที่เป็นมาตรฐาน มีสูตรส่วนผสมที่เกิดขึ้นจากการทดลอง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรืออาจมีการผสมแบบลักษณะเฉพาะที่เป็นความลับเฉพาะในแหล่งนั้นๆ ซึ่งเครื่องหอมจากน้ำดอกไม้มีหลายรูปแบบ หลายลักษณะเช่น น้ำดอกไม้ น้ำอบ น้ำปรุง แป้งกระฉะ แป้งพวง บุหงาแห้ง บุหงาสาด เทียนหอม กลี้อหอม ธูปหอม กายาน เตาน้ำมันหอม เป็นต้น

อย่างไรก็ตามในงานวิจัยชุดนี้ได้พิจารณาเลือกทำผลิตภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมกับการทำน้ำดอกไม้หรืออีกวิธีการหนึ่งคือ การเลือกทำผลิตภัณฑ์ที่มีการใช้น้ำดอกไม้เป็นส่วนประกอบหลัก หรือเป็นส่วนประกอบร่วมกับวัสดุอื่นๆ ในการทำให้เกิดกลิ่นหอม โดยมีเครื่องหอมตามประเภทต่างๆ ดังนี้

๑. น้ำดอกไม้สด เป็นน้ำดอกไม้สดที่ทำมาจากการนำดอกไม้หอม เช่น มะลิ กุหลาบ จำปา จำปี พิกุล ชมนาด เป็นต้น แล้วทำการปลิดกลีบโปรยลงในภาชนะแล้วปิดฝาน้ำนั้นควรเป็นน้ำฝนหรือใช้น้ำกรอง น้ำกลั่นที่สะอาด ใส ไม่มีกลิ่นสนิมและไม่มีกลิ่นคลอรีน โดยนิยมลอยตอนหัวค่ำ ครั้นพอรุ่งเช้าก็จะใช้กระชอนตักดอกไม้ออก แล้วนำดอกไม้ใหม่มาลอยอีก รุ่งเช้าก็ตักดอกไม้ออก ทำเช่นนี้อยู่ ๓ วัน

อย่างไรก็ตามบางครั้งการทำน้ำดอกไม้สดอาจจะบูดได้ ซึ่งถ้าลอยดอกไม้ ๓ วันแล้วควรใช้น้ำดอกไม้ผสมให้แล้วเสร็จ หรือสามารถจัดเก็บในตู้เย็นได้

น้ำดอกไม้สามารถนำมาทำน้ำอบ น้ำปรุง ใช้ทำขนม ใช้ล้างหน้าอาบหน้า สรงน้ำพระ และใช้ในพิธีการต่างๆ

๒. น้ำสกัดกลิ่นหอม เป็นแอลกอฮอล์ ๙๕ % ที่นำมาแช่ดอกไม้ ใบไม้ หรือผิวพืชพันธุ์ที่มีกลิ่น เพื่อใช้สกัดกลิ่นของพืชพันธุ์นั้นๆ โดยวัสดุที่มีกลิ่นหอมที่นำมาสกัดเพื่อนำไปเป็นส่วนผสมของน้ำอบ น้ำปรุง ดอกไม้ ดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมและนำมาสกัด ได้แก่ ดอกมะลิ ดอกจำปา ดอกจำปี ดอกกุหลาบ ดอกปีป ดอกโมก เป็นต้น และพืชพันธุ์ไม้หอมอย่างอื่น ได้แก่ ใบเตย ใบเนียมและผิวมะกรูด ซึ่งการทำน้ำสกัดกลิ่นหอมนั้นอาจมีความแตกต่างกันไปตามแต่ช่างเครื่องหอมหรือผู้ปรุง โดยบางท่านอาจผสมดอกไม้หลายชนิดเข้าด้วยกันในโหลแก้ว แล้วเทแอลกอฮอล์ลงไป ก็จะได้น้ำสกัดกลิ่นหอมของดอกไม้รวม

แต่ในกรณีการวิจัยนี้ได้ทำการสกัดกลิ่นหอมแยกดอกไม้แต่ละชนิด แต่ละโหล ทั้งในส่วนของดอกไม้ ได้แก่ ดอกมะลิ ดอกกุหลาบ ดอกบัว ดอกจำปา ดอกลีลาวดี ดอกปีป ดอกเล็บมือนาง และในส่วนของใบเตย ใบเนียม และผิวมะกรูด

จึงทำให้ได้น้ำสกัดกลิ่นหอมที่มีสีสันแตกต่างกันและมีกลิ่นเฉพาะแต่ละชนิด ก่อนจะนำมาปรุงเป็นน้ำปรุงดอกไม้ตามสัดส่วนต่อไป

๓. น้ำปรุงดอกไม้ คือเครื่องหอมอย่างหนึ่งหรืออาจเรียกได้ว่า เป็นน้ำหอม อันเป็นภูมิปัญญาของคนไทยมาแต่สมัยโบราณ สตรีไทยในวังหรือชนชั้นสูงได้ผลิตน้ำหอมขึ้นมาด้วยการนำดอกไม้หอม ใบไม้หอมในรั้วบ้าน ในท้องถื่นมาสกัดกลิ่นหอม เช่น กุหลาบ มะลิ จำปา จำปี เป็นต้น แล้วนำมาผสมด้วยพิมเสน หัวน้ำหอม เป็นต้น โดยมีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ ปรุงผสมให้เป็นเนื้อเดียวกันและมีกลิ่นหอมเย็นชื่นใจแบบเฉพาะที่ไม่เหมือนใคร น้ำปรุงจึงถือว่าเป็นหัวน้ำหอมที่สกัดจากดอกไม้หอมและมีความเข้มข้น

น้ำปรุงดอกไม้ประกอบด้วย

- น้ำดอกไม้สด
- น้ำสกัดดอกไม้นานาชนิด
- น้ำสกัดใบไม้ ได้แก่ ใบเตย และใบเนียม
- น้ำสกัดผิวมะกรูด
- น้ำมันชะมด
- พิมเสน
- แอลกอฮอล์

โดยมี ขั้นตอนการทำ คือ เมื่อสกัดไม้ดอกหอมและพันธุ์ไม้อื่นแล้วนำมาชั่งตวงตามอัตราส่วนผสม โดยเขย่าให้ส่วนผสมเข้ากันดี จากนั้นทิ้งไว้ในที่มืด ไม่โดนแสงและความร้อน เมื่อน้ำปรุงใสแล้วจึงนำมากรองไว้ใช้งานต่อไป

๔. เจลน้ำดอกไม้ เป็นการทำน้ำดอกไม้ให้อยู่ในสภาพของเจลใสเพื่อบรรจุในพื้นที่ที่สามารถเก็บกักกันได้ ส่วนผสมของเจลน้ำดอกไม้ประกอบด้วย

- เจลลาตินแผ่น
- น้ำ
- กลีเซอริน
- สีสผสมอาหาร
- น้ำปรุงดอกไม้

โดยมีขั้นตอนการทำ คือ นำเจลลาตินแช่น้ำให้อ่อนตัว นำหม้อตุ๋นใส่น้ำต้มไฟให้เดือด เทกลีเซอรินลงในหม้อตุ๋น นำเจลลาตินเทพสมกับกลีเซอรินในหม้อตุ๋น และคนจนละลาย ผสมสีและน้ำปรุงดอกไม้ คนให้เข้ากัน จากนั้น จึงตักใส่ภาชนะพักไว้จนเจลจับตัวเป็นก้อน หยუნเหนียว

เจลนี้เมื่ออยู่ในที่ร้อนจัดอาจจะละลายเหลว แต่เมื่ออยู่ในสภาวะปกติก็จะเป็นก้อน ดังเดิม (นันทวัน กลิ่นจำปา, ๒๕๔๙, ๑๑๙)

๕. สบู่หอมน้ำดอกไม้ เป็นการนำน้ำปรุงดอกไม้มาผสมลงในกระบวนการและขั้นตอนการทำสบู่ เพื่อจะใช้เคลือบผิวด้านในของผลิตภัณฑ์ ซึ่งบางส่วนอาจขังไว้ภายในเลย และบางส่วนเพียงเทเคลือบผิวแล้วเทออกเท่านั้น ซึ่งส่วนผสมของสบู่ดอกไม้ประกอบด้วย

- กลีเซอรินใส
- สีสผสมอาหาร
- น้ำดอกปรุงดอกไม้

โดยมีวิธีการคือ นำกลีเซอรินตุ๋นในภาชนะจนละลาย จากนั้นใส่สารให้สี หรือใช้สีจากน้ำปรุงดอกไม้ คนให้เข้ากันดีแล้วตักใส่ภาชนะบรรจุหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ตามต้องการ

๖. เทียนหอมน้ำดอกไม้ เป็นการทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากวัสดุที่ทำให้เกิดน้ำมันหรือทำมาจากน้ำมันปิโตรเลียม น้ำมันจากพืช หรือน้ำมันจากสัตว์ มาหลอมละลายโดยเติมสีและน้ำดอกไม้ แต่ในสมัยนี้เทียนหอมจำเป็นต้องโดนความร้อนและเปลวไฟ อาจทำให้เกิดกลิ่นหอมจากแอลกอฮอล์ระเหยหายไปหมด ดังนั้นการทำเทียนหอมจึงต้องผสมกลิ่นหอมด้วยน้ำมันหอมระเหยแทน

นอกจากนี้วัสดุที่ทำเทียนมีหลายประเภท ซึ่งแต่ละชนิดก็มีคุณสมบัติ ประโยชน์ และข้อดีข้อเสียในการเลือกใช้ที่แตกต่างกันเช่น เทียนถั่วเหลือง เป็นน้ำมันที่ทำจากพืชทำให้ไม่มีพิษต่อกลิ่น การสูดดม ทำความสะอาดได้ง่าย และสีขาวขุ่นนวล

เทียน เจล และพาราฟินทำจากปิโตรเลียมเช่นกัน แต่มีลักษณะที่ต่างกัน โดยเทียน เจล จะใสแบบแก้ว แต่พาราฟินจะสีออกขุ่นเล็กน้อย ซึ่งทั้ง ๓ ประเภทก็ให้ความสวยงามที่ต่างกัน ขึ้นอยู่ที่ว่าจะนำไปใช้งานอย่างไร หรือราคาของเทียนทั้ง ๓ ประเภทก็สามารถนำมาพิจารณาในการเลือกใช้ได้เช่นกัน โดยเทียนถั่วเหลืองจะมีราคาสูงกว่าและเทียนเจลมีราคาถูกลงมา และพาราฟินจะมีราคาถูกที่สุด

ทั้งนี้เทียนหอมน้ำดอกไม้ประกอบด้วย

- เทียนถั่ว, เทียนเจล, พาราฟิน
- สีเทียน, สีน้ำมันหอม
- ไล่เทียน
- ภาชนะบรรจุ, ที่ใส่เทียน
- น้ำดอกไม้ โดยเลือกใช้น้ำมันหอมระเหย

โดยมีขั้นตอนการทำคือ นำเทียนถั่วเหลือง ตั้งไฟตุ๋นให้ละลาย จากนั้นผสมสีที่ต้องการ คนให้เข้ากันและยกลงจากเตา ผสมน้ำมันหอมระเหยลงไป ซึ่งในเวลานี้เทียนอาจเย็นตัวลงอยู่ในราว ๙๒ องศาเซลเซียส ถ้าในกรณีที่ทำเทียนที่มีการจุดไฟก็จำเป็นต้องใส่ไล่เทียนที่พิมพ์ แล้วจึงเทน้ำเทียนลงในพิมพ์ดังกล่าว

ในกรณีที่เทียนหอมมิได้ใช้ในการจุดไฟให้แสงสว่าง ก็อาจเป็นเพียงหวังผลด้านความสวยงาม ซึ่งในเรื่องของเนื้อเทียนสีขาวขุ่น รวมถึงเรื่องของกลิ่นดอกไม้จากน้ำมันหอมระเหยก็สามารถให้ผลได้ตามวัตถุประสงค์เช่นกัน

ภาพที่ ๘ น้ำอบ น้ำปรุง เครื่องหอม ของหอมของไทย

ที่มา : <http://www.thinsiam.com/>

บทที่ ๓ น้ำปรุงดอกไม้สด

ภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอม เป็นองค์ความรู้ของบรรพชนไทยในการเรียนรู้และหาวัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่อยู่รายรอบตัว ในบ้านเรือนที่อยู่อาศัยมาปรับปรุงคิดค้นวิธีการที่จะทำให้เป็นเครื่องหอมที่มีความหอม จรุงใจ อบอวล เพื่อการบำบัดรักษา เพื่อการผ่อนคลายจิตใจ สร้างเสน่ห์ หวลรำลึกถึงหรือกลิ่นหอมที่ใช้ในการบวงสรวงบูชา หรือการใช้ในพิธีการต่างๆ ซึ่งเครื่องหอมของไทยมีมากมายหลายประเภท ทั้งที่เป็นแบบแห้ง แบบสด และแบบน้ำ เช่น บุษหงาสด บุษหงาแห้ง น้ำอบ น้ำปรุง น้ำมันหอม กายาน ฐูปหอม

แต่กระนั้น ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทดลองเฉพาะแต่น้ำปรุงดอกไม้สด เพื่อประยุกต์ใช้กับงานศิลปะเซรามิคโดยทั้งกระบวนการศึกษาทดลองก็ยังถือเป็นส่วนหนึ่งของงานเช่นกัน อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ศึกษาจากสูตรผสมของน้ำปรุงดอกไม้สดจากตำรับต่างๆ จำนวน ๑๒ สูตร จากนั้น จึงทดลองด้วยตนเอง และการเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการในโครงการ “หลักสูตรชุดเครื่องหอมไทย ตำรับชาววัง” น้ำปรุงดอกไม้สด เป็นเครื่องหอมประเภทหนึ่งที่อยู่ในรูปของน้ำสีเขียวใสหรือสีเขียวมเหลืองใส ซึ่งถือเป็นน้ำหอมโบราณของไทยในอดีต และเป็นภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมอันโดดเด่นอย่างหนึ่ง น้ำปรุงดอกไม้สดน่าจะเกิดขึ้นจากในวังในวังโดยสตรีไทยชั้นสูง ที่นำดอกไม้หอมหลากหลายชนิดมาสกัดกลิ่นหอม ร่วมกับพืชพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆ ที่มีกลิ่นหอม โดยปรุงผสมร่วมกับวัสดุอื่นๆ และหมักทิ้งไว้ให้กลิ่นจรรุ่งใจและติดทนนาน

ดอกไม้หอมที่เป็นที่นิยมนำมาสกัดทำน้ำปรุงได้แก่ มะลิ กุหลาบ จำปา โมก จันทร์ กะพ้อ ปิบ พิกุล ราชวดี กระจ่าง แต่ในงานวิจัยนี้ได้สกัดน้ำดอกไม้ ๗ ชนิด คือ ดอกมะลิ ดอกกุหลาบ ดอกปิบ ดอกจำปา ดอกลีลาวดี ดอกสายหยุด ดอกเล็บมือนาง โดยพิจารณากลิ่นหอมและนำมาทำน้ำปรุงดอกไม้ ๕ สูตร

นอกจากนี้ ในกระบวนการทำน้ำปรุงดอกไม้สดยังได้มีส่วนผสมของพืชพันธุ์ไม้หอมชนิดต่างๆ อีก ได้แก่ ใบเตย ใบเนียม ใบพลู และผิวมะกรูด แต่ทั้งนี้สูตรส่วนผสมในการทำน้ำปรุงดอกไม้สด บางส่วนอาจถือเป็นความลับที่เป็นมรดกตกทอดหรือเรียนรู้เป็นการภายในแต่ละสำนัก แต่ละแห่งแต่ละสูตรก็สามารถที่จะปรุงกลิ่นให้มีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับ การรับรู้ทางด้านกลิ่นและความชื่นชอบส่วนบุคคล

กระนั้นก็ตาม สูตรส่วนผสมของน้ำปรุงดอกไม้สดก็ยังคงปรากฏสูตรส่วนผสมให้เป็นแนวทางในการศึกษาทดลองเพิ่มเติมได้โดยสามารถรวบรวมสูตรส่วนผสมดังที่ปรากฏคือ

รวมสูตรน้ำปรุงดอกไม้สด

สูตรที่ ๑

- หัวน้ำหอมกลิ่นมะลิ	๓	ออนซ์
- หัวน้ำหอมกลิ่นกุหลาบ	๑	ออนซ์
- หัวน้ำหอมกลิ่นกระดังงา	๑	ออนซ์
- หัวน้ำหอมกลิ่นจำเจียก	๑	ออนซ์
- หัวน้ำหอมกลิ่นจันทน์กะพ้อ	๑	ออนซ์
- หัวน้ำหอมกลิ่นลีลาวดี	๑	ออนซ์
- หัวน้ำหอมกลิ่นพิกุล	๑	ออนซ์
- หัวน้ำหอมกลิ่นราชาวดี	๑	ออนซ์
- ไฮซิน	๑/๒	ออนซ์
- มัสค์	๑/๒	ออนซ์
- พิมเสน	๑/๔	ซ็อนซา
- ใบเตย	๑๐-๑๒	ใบ
- มะกรูด	๑	ลูก
- เอธิลแอลกอฮอล์	๑/๒	ออนซ์
- น้ำสะอาด	๓	ออนซ์

ที่มา : http://www.myfirstbrain.com/parent_view.aspx?ID=63926

สูตรที่ ๒

- น้ำดอกไม้สด	๑/๔	ถ้วย
- น้ำมันหอมกลิ่นจำเจียก	๑/๔	ซ็อนซา
- น้ำมันหอมกลิ่นกุหลาบ	๑/๔	ซ็อนซา
- น้ำมันหอมกลิ่นมะลิ	๑/๔	ซ็อนซา
- น้ำมันหอมกลิ่นไฮซิน	๑/๔	ซ็อนซา
- น้ำมันจัน	๑/๔	ซ็อนซา
- มัสค์ (ตัวจริงกลิ่น)	๑/๔	ซ็อนซา
- เอธิลแอลกอฮอล์ ๗๐-๙๐%	๑ ๑/๒	ถ้วย
- ใบเนียม (หั่น)	๙	ใบ
- ใบเตยหอม (หั่น)	๕	ใบ
- ผิวมะกรูด	๑/๔	ถ้วย
- พิมเสน	๑ ๑/๒	ซ็อนโต๊ะ

ที่มา : <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=weenacha&month=06-08-2009&group=4&gblog=9>

สูตรที่ ๓

- หัวน้ำหอมกลิ่นต่างๆ ผสมเอซิลแอลกอฮอล์กลั่นละ	๓	CC.
- เอซิลแอลกอฮอล์ ๙๕ % ผสม มีส์ค	๓๖	CC.
- เทียนอบ		
- พิมเสนผสมเอซิลแอลกอฮอล์	๓	CC.
- น้ำอบไทย หรือน้ำลอยดอกไม	๖	CC.
- มีส์ค	๑๐ %	
- น้ำมันไฮซินผสมเอซิลแอลกอฮอล์	๔	CC.
- น้ำดอกมะลิ (แช่เอซิลแอลกอฮอล์)	๓	CC.
- น้ำดอกกุหลาบ (แช่เอซิลแอลกอฮอล์)	๓	CC.
- น้ำดอกจำปา (แช่เอซิลแอลกอฮอล์)	๓	CC.
- น้ำดอกจำปี (แช่เอซิลแอลกอฮอล์)	๓	CC.
- น้ำใบเตย (แช่เอซิลแอลกอฮอล์)	๓	CC.

ที่มา : <http://thaimisc.pukpik.com/freewebboard/php/vreply.php?user=mc39&topic=8>

สูตรที่ ๔

- น้ำสกัดใบเตย	๑๒	CC.
- น้ำสกัดผิวมะกรูด	๔๐	CC.
- หัวเขื่อน้ำปรุง (น้ำมันหอมระเหย)	๑๔๐	CC.
- น้ำมันจันทน์กะพ้อ	๔๘	CC.
- น้ำมันลำเจียก	๑๒	CC.
- ชะมดเข็ดที่ฆ่าแล้ว	๑	ก้อน (ถั่วเขียว)
- พิมเสน	๓๐	กรัม
- การบูร	๒๐	กรัม

ที่มา : http://siweb.dss.go.th/otop/show_subhead.asp?tableaid=115&aid=351

สูตรที่ ๕

- น้ำลอยดอกไม้	๑/๔	ถั่ว
- น้ำมันดอกไม้ต่างๆ	๑/๔	ชันชา
- แอลกอฮอล์ ๙๕%	๑/๔	ถั่ว
- ใบเนียมหั่นละเอียด	๑๐	ใบ
- ใบเตยหั่นละเอียด	๕	ใบ
- ผิวมะกรูดบดละเอียด	๑/๔	ถั่ว
- พิมเสนบดละเอียด	๑/๒	ชันเต้

ที่มา : <http://www.abhaiherb.com/knowledge/activity/822>

สูตรที่ ๖

- หัวน้ำหอมกลิ่นมะลิ กุหลาบ พุทธชาติ จันทร์กะพ้อ ลำเจียก กระจ่างงา ชำมะนาด และไฮซิน อย่างละ	๑	ออนซ์
- พิมเสนเกล็ดอย่างดี	๕	ชันชา
- ใบเตยหอม	๑๕	ใบ
- ดอกมะลิ กระจ่างงา พิกุล ชำมะนาด พุทธรักษา หรือดอกไม้อื่น	๒	ถั่วตวง
- เอธิลแอลกอฮอล์แปรสภาพ	๓	ถั่วตวง
- ตัวดับกลิ่นแอลกอฮอล์	๑/๒	ออนซ์
- น้ำเปล่า	๓ ๑/๒	ออนซ์
- เทียนอบ	๑	อัน

ที่มา : บังอร โพธิ์นัมแดง. *เครื่องหอมภูมิปัญญาไทย*. หน้า ๓๒-๓๓

สูตรที่ ๗

- หัวน้ำหอมกลิ่นมะลิ กุหลาบ พิกุล กระจ่างงา ลำเจียก รวงผึ้ง ไฮซิน อย่างละ	๑/๒	ออนซ์
- พิมเสนเกล็ดอย่างดี	๑/๒	ชันชา
- ใบเนียม ๒๐ ใบ หรือ ใบเตยหอม	๑๐	ใบ
- ดอกมะลิ กระจ่างงา พิกุล หรือดอกไม้หอมอื่นๆ		

- เอธิลแอลกอฮอล์แปรสภาพ	๑	ปอนด์
- น้ำสะอาดต้มแล้ว	๓	ออนซ์
- เทียนอบ		
- ตัวดับกลิ่นแอลกอฮอล์	๑/๔	ออนซ์
- กายาน	๑/๒	ซีออนซา

ที่มา : เพ็ญจันทร์ กรุณามัยวงศ์. การแปรรูปสมุนไพรไทย เล่ม ๒. หน้า ๖๖-๖๗.

สูตรที่ ๘

- เอธิลแอลกอฮอล์ ๗๐-๙๐ %	๑ ๑/๒	ถ้วย
- น้ำดอกไม้สด	๑/๔	ถ้วย
- น้ำมันหอมกลิ่นลำเจียก	๑/๔	ถ้วย
- น้ำมันหอมกลิ่นกุหลาบ	๑	ซีออนซา
- น้ำมันหอมกลิ่นมะลิ	๑/๔	ซีออนซา
- น้ำมันหอมกลิ่นไฮซิน	๑/๒	ซีออนซา
- น้ำมันจันทร์	๑/๔	ซีออนซา
- น้ำมันชมพู	๑/๔	ซีออนซา
- พิมเสน	๑ ๑/๒	ซีออนโต๊ะ
- ผิวมะกรูด	๑/๔	ถ้วย
- ใบเนียม	๙	ใบ
- ใบเตยหอม	๕	ใบ

ที่มา : นันทวัน กลิ่นจำปา (เอกโรภาส). เครื่องหอมไทย ภูมิปัญญาไทย. หน้า ๘๒-๘๓.

สูตรที่ ๙

- หัวน้ำหอมกลิ่นมะลิ	๓	ออนซ์
- หัวน้ำหอมกลิ่นกุหลาบ	๑	ออนซ์
- หัวน้ำหอมกลิ่นกระดังงา	๑	ออนซ์
- หัวน้ำหอมกลิ่นลำเจียก	๑	ออนซ์
- หัวน้ำหอมกลิ่นสืลาวดี	๑	ออนซ์
- หัวน้ำหอมกลิ่นจันทร์กะพ้อ	๑	ออนซ์
- หัวน้ำหอมกลิ่นราชาวดี	๑	ออนซ์

- หัวน้ำหอมกลิ่นพิกุล	๑/๒	ออนซ์
- ไฮซิน	๑/๒	ออนซ์
- มีส์ค์ ๑๐ %	๑/๒	ออนซ์
- พิมเสน	๑/๔	ซ็อนซา
- ใบเตย	๑๐-๑๒	ใบ
- มะกรูด	๑	ลูก
- เอธิลแอลกอฮอล์	๑/๒	ปอนด์
- น้ำสะอาด	๓	ออนซ์

ที่มา : บุษกร แข่งเจริญ. ตำรับไทย เครื่องหอม. หน้า ๗๖-๗๗.

สูตรที่ ๑๐

- น้ำสกัดใบเตย	๑๒	CC.
- น้ำสกัดผิวมะกรูด	๔๐	CC.
- หัวเขื่อน้ำปรุง (น้ำมันดอกไม้ชนิดต่างๆ)	๑๔๐	CC.
- น้ำมันจันทน์กะพ้อ	๔๘	CC.
- น้ำมันลำเจียก	๑๒	CC.
- ชะมดเซ็ดที่ฆ่าแล้ว (เท่าเม็ดถั่วเขียว)	๑	ก๊อน
- พิมเสน	๓๐	กรัม
- การบูร	๒๐	กรัม

ที่มา : เพ็ญญา ทรัพย์เจริญ และคมสัน หุตะแพทย์. มหัศจรรย์พรรณไม้หอมและเครื่องหอมไทย. หน้า ๖๐.

สูตรที่ ๑๑

- น้ำลอยดอกไม้	๑/๔	ถ้วย
- น้ำมันดอกไม้ต่างๆ	๑/๔	ถ้วย
- แอลกอฮอล์ ๙๕ %	๑/๔	ถ้วย
- ใบเนียมหั่นละเอียด	๑/๔	ถ้วย
- ใบเตยหั่นละเอียด	๑/๔	ถ้วย
- ผิวมะกรูดบดละเอียด	๑/๒	ถ้วย
- พิมเสน		

ที่มา : www.thaigoodview0.com/mode/77084

สูตรที่ ๑๒

- เอลิธแอลกอฮอล์ผสมมีส์ค์	๓๖	CC.
- น้ำใบเตย (แช่เอลิธแอลกอฮอล์)	๓	CC.
- น้ำดอกจำปา (แช่เอลิธแอลกอฮอล์)	๓	CC.
- น้ำดอกจำปี (แช่เอลิธแอลกอฮอล์)	๓	CC.
- น้ำดอกมะลิ (แช่เอลิธแอลกอฮอล์)	๓	CC.
- น้ำดอกกุหลาบ (แช่เอลิธแอลกอฮอล์)	๓	CC.
- น้ำลอยดอกไม้หรือน้ำอบไทย	๖	CC.
- หัวน้ำหอมผสมเอลิธแอลกอฮอล์กลิ่นละ	๓	CC.
- น้ำมันไฮซินผสมเอลิธแอลกอฮอล์	๔	CC.
- พิมเสนผสมเอลิธแอลกอฮอล์	๓	CC.

ที่มา : jaromashop.com/13-บทความน่ารู้/26-การทำน้ำอบน้ำปรุง.html.

ภาพที่ ๙ วัสดุอุปกรณ์ในการทำน้ำอบ น้ำปรุง

ตารางรวมสูตรน้ำปรุง

ส่วนประกอบของน้ำปรุง	สูตรน้ำปรุง											
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
หัวน้ำหอมกลิ่นมะลิ	๓(ออนซ์)	๑/๔(ชช.)	-	-	-	๑(ออนซ์)	๑/๒ (ออนซ์)	๑/๔ (ถ้วย)	๓(ออนซ์)	-	-	-
หัวน้ำหอมกลิ่นกุหลาบ	๓(ออนซ์)	๑/๔(ชช.)	-	-	-	๑(ออนซ์)	๑/๒ (ออนซ์)	๑/๔ (ถ้วย)	๑(ออนซ์)	-	-	-
หัวน้ำหอมกลิ่นกระดังงา	๓(ออนซ์)	-	-	-	-	๑(ออนซ์)	๑/๒ (ออนซ์)	-	๑(ออนซ์)	-	-	-
หัวน้ำหอมกลิ่นลำเจียก	๓(ออนซ์)	๑/๔(ชช.)	-	๑๒(cc.)	-	๑(ออนซ์)	๑/๒ (ออนซ์)	๑/๔ (ถ้วย)	๑(ออนซ์)	๑๒(cc.)	-	-
หัวน้ำหอมกลิ่น จันทน์กะพ้อ	๓(ออนซ์)	-	-	๔๘(cc.)	-	๑(ออนซ์)	-	-	๑(ออนซ์)	๔๘(cc.)	-	-
หัวน้ำหอมกลิ่นสีสลาวดี	๓(ออนซ์)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
หัวน้ำหอมกลิ่นพิกุล	๓(ออนซ์)	-	-	-	-	-	๑/๒ (ออนซ์)	-	๑(ออนซ์)	-	-	-
หัวน้ำหอมกลิ่นราชาวดี	๓ (ออนซ์)	-	-	-	-	-	-	-	๑ (ออนซ์)	-	-	-
หัวน้ำหอมกลิ่นพุทธรักษา	-	-	-	-	-	๑ (ออนซ์)	-	-	-	-	-	-
หัวน้ำหอมกลิ่น ขำมะนาว	-	-	-	-	-	๑ (ออนซ์)	-	-	-	-	-	-
หัวน้ำหอมกลิ่นรวงผึ้ง	-	-	-	-	-	-	๑/๒ (ออนซ์)	-	-	-	-	-
หัวน้ำหอมผสมเอซิล แอลกอฮอล์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	๓ (cc.)
หัวน้ำหอมกลิ่นต่างๆ	-	-	๓ (cc.)	๑๔๐ (cc.)	๑/๔ (ชช.)	-	-	-	-	๑๔๐ (cc.)	๑/๔ (ชช.)	-
หัวน้ำหอมกลิ่นจันทร์	-	๑/๔ (ชช.)	-	-	-	-	-	๑/๔ (ถ้วย)	-	-	-	-
น้ำดอกไม้สด/ น้ำลอย ดอกไม้	๑/๔ (ถ้วย)	-	-	-	๑/๔ (ถ้วย)	-	-	๑/๔ (ถ้วย)	-	-	๑/๔ (ถ้วย)	๖ (cc.)
ใบเตย	๑๐-๑๒ (ใบ)	-	-	-	๕ (ใบ)	๑๕ (ใบ)	๑๐ (ใบ)	๕ (ใบ)	๑๐-๒๐ (ใบ)	-	๑/๔ (ถ้วย)	-
ใบเนียม	-	๙ (ใบ)	-	-	๑๐ (ใบ)	-	๒๐ (ใบ)	๙ (ใบ)	-	-	๑/๔ (ถ้วย)	-

ตารางรวมสูตรน้ำปรุง (ต่อ)

ส่วนประกอบของน้ำปรุง	สูตรน้ำปรุง											
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
กำยาน	-	-	-	-	-	-	๑/๒ (ชช.)	-	-	-	-	-
ดอกไม้สดต่างๆ (มะลิ กระดังงา พิกุล พุทธรักษา ชำมะนาด หรืออื่นๆ)	-	-	-	-	-	๒ (ถ้วย)	✓	-	-	-	-	-
น้ำมันชะมด	-	-	-	-	-	-	-	๑/๔ (ชต.)	-	-	-	-

หมายเหตุ ✓ = ใส่โดยไม่ระบุจำนวน

ภาพที่ ๑๐ หั่นขอยขี้เหล็กเพื่อนำไปแช่แอลกอฮอล์

ภาพที่ ๑๑ ขั้นตอนการทำผิวมะกรูดสกัด

๓๖

ภาพที่ ๑๒ การทำดอกกลิ่นหอมสกัด (ดอกสีขาว)

๓๗

ภาพที่ ๑๓ การทำดอกลีลาวดีสกัด

ภาพที่ ๑๔ การทำดอกบัวสกัด ใบเตยสกัด

๓๙'

ภาพที่ ๑๕ การทำดอกจำปาสกัด

๔๐

ภาพที่ ๑๖ การทำดอกกุหลาบสกัด

การกำหนดสูตรน้ำปรุงดอกไม้

จากการศึกษาสูตรส่วนผสมของน้ำปรุงจะเห็นได้ว่ามีส่วนประกอบที่ใกล้เคียงกัน โดยประกอบด้วย ๕ ส่วนหลักๆ คือ

๑. น้ำสกัดดอกไม้สดชนิดต่างๆ (ใช้แอลกอฮอล์สกัด)
๒. น้ำสกัดใบไม้หอม (ใช้แอลกอฮอล์สกัด)
๓. หัวน้ำหอม หรือน้ำมันหอมระเหยกลิ่นดอกไม้ต่างๆ
๔. ตัวตรึงกลิ่น ตัวดับกลิ่นแอลกอฮอล์
๕. น้ำดอกไม้สด

ทั้งนี้ น้ำปรุงดอกไม้แต่เดิมทำจากดอกไม้สดสกัดด้วยแอลกอฮอล์ แต่ปัจจุบันเนื่องจากดอกไม้ต่างๆ หายาก หรือต้องใช้ดอกไม้จำนวนมากที่จะสกัดกลิ่นได้ตามที่ต้องการ ดังนั้นจึงมีกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้ได้หัวน้ำหอมกลิ่นดอกไม้สดต่างๆ เพื่อนำมาทำน้ำปรุง

อย่างไรก็ตาม ในการวิจัยเซรามิกน้ำดอกไม้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสกัดน้ำดอกไม้จากดอกไม้จริงเท่าที่พิจารณาให้เหมาะสมกับแนวความคิดและวัตถุประสงค์ ทั้งได้พิจารณาเลือกใช้น้ำมันหอมกลิ่นดอกไม้ต่างๆ เพิ่มเติม จากส่วนประกอบหลักของน้ำปรุง โดยวัตถุดิบที่นำมาทดลองมีดังนี้

ส่วนประกอบที่นำมาทดลองน้ำปรุงดอกไม้

๑. น้ำสกัดดอกมะลิ
๒. น้ำสกัดดอกกุหลาบ
๓. น้ำสกัดดอกจำปา
๔. น้ำสกัดดอกจำปี
๕. น้ำสกัดดอกลีลาวดี
๖. น้ำสกัดดอกปีบ
๗. น้ำสกัดดอกสายหยุด
๘. น้ำสกัดดอกเล็บมือนาง
๙. น้ำสกัดดอกบัว
๑๐. น้ำสกัดใบเตย
๑๑. น้ำสกัดใบเนียมหอม

๑๒. น้ำสกัดผิวมะกรูด
๑๓. พิมเสนผสมเอธิลแอลกอฮอล์
๑๔. ไส้ซิน - มัสค์ ผสมเอธิลแอลกอฮอล์
๑๕. หัวน้ำหอมกลิ่นมะลิ
๑๖. หัวน้ำหอมกลิ่นบัว
๑๗. หัวน้ำหอมกลิ่นขำมะนา
๑๘. หัวน้ำหอมกลิ่นลำเจียก
๑๙. หัวน้ำหอมกลิ่นจันทน์กะพ้อ
๒๐. ชะมดที่ฆ่าแล้ว

ภาพที่ ๑๗ น้ำสกัดดอกไม้ชนิดต่างๆ

ภาพที่ ๑๘ ลักษณะของน้ำปรุงสี่เขียวใส

ทั้งนี้ ในการทำน้ำปรุงดอกไม้ อาจถือได้ว่าเป็นศิลปะแห่งการสร้างสรรค์กลิ่นหอม เป็นภูมิปัญญาของบรรพสตรีในอดีตที่รู้จักหาพืชพันธุ์ไม้ ดอกไม้หอม และวัสดุอื่นๆ มาสกัด ปรุงทำเป็นเครื่องหอมแบบน้ำเพื่อใช้กับร่างกาย และสิ่งของเครื่องใช้ ใช้เพื่อรักษาสุขภาพ สุขคนบำบัด และการใช้กลิ่นหอมเครื่องหอมเพื่อการบรวงสรวงบูชา แต่น้ำปรุงนั้นอาจมีสูตร เฉพาะที่เป็นความลับในอดีต หรือแม้ว่าจะมีการเปิดเผย เผยแพร่อย่างไรในปัจจุบัน ที่นำเสนอ สูตรส่วนผสม การแช่หมัก การสกัดต่างๆ ที่เป็นแบบง่ายๆ แต่ความหอมแบบจรรูใจ หรือ หอมแบบรวยริน จึงขึ้นอยู่กับความชำนาญ วิชา ภูมิปัญญา รสนิยม ความชอบในกลิ่นหอมแบบเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ แต่กระนั้นก็สามารถกำหนดคุณสมบัติของน้ำปรุงที่ดีได้ ดังนี้ คือ

๑. น้ำปรุงจะมีลักษณะสีเขียวใส
๒. มีกลิ่นหอมเย็น และหรืออาจมีบางส่วนมีกลิ่นหอมหวาน
๓. น้ำปรุงจะไม่เหนียว กลิ่นหอมอย่างโดดเด่น หรือกลิ่นของดอกไม้ ๑ ชนิดเท่านั้น
๔. ควรมีกลิ่นเด่น ๓ ตัว ดังนี้
  - กลิ่นหอมที่เป็นตัวนำ
  - กลิ่นหอมตัวตาม
  - กลิ่นหอมตัวสุดท้าย

๕. น้ำปรุง จะมีส่วนของดอกไม้หลายชนิดผสมกันและใช้ใบไม้หอม ได้แก่ ใบเตย ใบเนียม

๖. มีส่วนผสมของสมุนไพรที่ให้ความหอมและบำรุงสุขภาพ เช่น พิมเสน กานพลู น้ำมันจันทน์ เป็นต้น

๗. ลักษณะเด่นของน้ำปรุงคือ การผสมผสานน้ำหอมกับสมุนไพร และมีสูตรการปรุงที่แตกต่างกันออกไป

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทดลองการทำน้ำปรุงดอกไม้ โดยกำหนดสูตรพื้นฐาน (Base) เป็นหลัก ที่จะทำให้น้ำปรุงดอกไม้จะต้องมีกลิ่นพื้นฐาน อันเป็นลักษณะเด่นคือ หอม หวาน เย็น มีลักษณะแบบไทย และสามารถปรับเปลี่ยนเติมกลิ่นอื่นเพื่อให้มีความแตกต่างกันออกไปตามลักษณะกลิ่นของดอกไม้ไทย โดยได้สูตรส่วนผสมพื้นฐานดังนี้

๑. สูตรน้ำปรุงดอกไม้ (พื้นฐาน)

- น้ำสกัดใบเตย	๕ - ๒๐ %
- น้ำสกัดมะกรูด	๕ - ๑๐ %
- น้ำสกัดใบพลู	๕ - ๑๐ %
- น้ำสกัดใบเนียม	๕ - ๑๐ %
- น้ำสกัดดอกมะลิ	๕ - ๑๐ %
- น้ำดอกไม้สด	๑๐ - ๒๐ %
- เอธิลแอลกอฮอล์	๒๐ %
- ชะมดเซ็ด	
- พิมเสน	
- มัสค์	

๒. สูตรน้ำปรุงดอกไม้ กลิ่นมะลิ

- น้ำสกัดใบเตย	๒๐ %
- น้ำสกัดมะกรูด	๒๕ %
- น้ำสกัดใบเนียม	๒๐ %
- น้ำสกัดดอกมะลิ	๑๐ %
- น้ำดอกไม้สด	๒๐ %
- พิมเสน	๕ %
- ชะมดเซ็ด	
- มัสค์	

เพิ่ม   หัวน้ำหอมกลิ่นมะลิ   ๒๐ %

๓. สูตรน้ำปรุงดอกไม้ กลิ่นดอกบัว

- น้ำสกัดใบเตย	๕ %
- น้ำสกัดมะกรูด	๕ %
- น้ำสกัดใบเนียม	๕ %
- น้ำสกัดดอกบัว	๑๕ %
- น้ำดอกไม้สด	๑๐ %
- เอธิลแอลกอฮอล์ ๙๕ %	๖๐ %
- ชะมดเช็ด	
- พิมเสน	
- มีสค์	
เพิ่ม น้ำมันหอมระเหยกลิ่นดอกบัว	๕-๑๐ %

๔. สูตรน้ำปรุงดอกไม้ กลิ่นกาสะลอง (ดอกปีบ)

- น้ำสกัดใบเตย	๕ %
- น้ำสกัดมะกรูด	๑๐ %
- น้ำสกัดใบเนียม	๕ %
- น้ำดอกกาสะลอง	๑๐ %
- น้ำสกัดดอกไม้สด	๑๐ %
- เอธิลแอลกอฮอล์ ๙๕ %	๖๐ %
- ชะมดเช็ด	
- พิมเสน	
- มีสค์	
เพิ่ม น้ำมันหอมระเหยกลิ่นดอกปีบ	๒-๕ %

ภาพที่ ๑๙ น้ำสกัดดอกบัว

๕. สูตรน้ำปรุงรสดอกไม้ กลิ่นดอกไม้รวม

-	น้ำสกัดใบเตย	๑๐ %
-	น้ำสกัดมะกรูด	๑๐ %
-	น้ำสกัดใบเนียง	๑๐ %
-	น้ำสกัดดอกมะลิ	๑๐ %
-	น้ำสกัดดอกกุหลาบ	๑๐ %
-	น้ำดอกไม้สด	๑๐ %
-	เอธิลแอลกอฮอล์ ๙๕ %	๔๐ %
-	ชะมดเซ็ด	
-	พิมเสน	
-	มัสค์	
เพิ่ม	น้ำมันหอมระเหยกลิ่นดอกมะลิ	๑๐ %
-	น้ำมันหอมระเหยกลิ่นชมมะนา	๕ %
-	น้ำมันหอมระเหยกลิ่นกุหลาบ	๒ %

ภาพที่ ๒๐ กระบวนการทำน้ำปรุงรดอกไม้

ภาพที่ ๒๑ กระบวนการทำน้ำปรุงรดอกไม้

ภาพที่ ๒๒ กระบวนการทำน้ำปรุงดอกไม้

ในการศึกษาทดลองกระบวนการและสูตรส่วนผสมของน้ำปรุงดอกไม้สดนั้น ผู้วิจัยได้ทดลองสกัดดอกไม้และของหอมหลายส่วน ทำให้ได้กลิ่นหอมหลายกลิ่น ได้สีสันทตามสีของดอกไม้ และบางส่วนได้เปลี่ยนแปรสีกันไปจากเดิมอย่างมาก ซึ่งสีสันทที่ปรากฏนั้นนับว่ามีคุณค่าทางความงามอยู่อย่างสมบูรณ์ นอกเหนือจากกลิ่นหอมอันเกิดจากการสกัดดอกไม้

ในการผสมในการปรุงกลิ่นน้ำปรุงดอกไม้ นั้น อาจเรียกได้ว่าเป็นศิลปะ เป็นภูมิปัญญา เป็นเคล็ดลับในการสร้างสรรค์กลิ่นหอม แม้ว่าการทดลองอาจได้น้ำปรุงดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม แต่กระนั้นสูตรส่วนผสมดังกล่าวก็เป็นเพื่อการผสมด้วยหลักเกณฑ์ จำนวนและปริมาณของส่วนผสม แต่ทั้งนี้ยังคงต้องขึ้นอยู่กับการทดลองการดมกลิ่น การทดสอบหลายครั้งหลายหน และหลายผู้คน แต่เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาปรับใช้กับการสร้างงานศิลปะประเภทหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นการปรับสูตรส่วนผสม และการดอมดมความหอม จึงขึ้นอยู่กับการรับรู้ทางนาสิกของแต่ละท่านเป็นสำคัญ

ภาพที่ ๒๓ น้ำสกัดดอกไม้กับผลงานเซรามิค

บทที่ ๔ เซรามิกน้ำดอกไม้

จากข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำเซรามิก พีชพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆ โดยเฉพาะไม้ดอกหอมที่สามารถนำมาทำเครื่องหอมอันเป็นภูมิปัญญาของไทยในอดีต โดยเป็นต้นทางความคิดในการทดลองทำน้ำปรุงดอกไม้จนได้สูตรน้ำปรุง ๕ สูตร นำไปใช้ร่วมกับ กลีเซอริน เจล บุษหงา ทั้งนำมาสู่การเชื่อมโยงผสมผสาน ในงานศิลปะเซรามิกโดยมีแนวทาง ในการกำหนดแนวคิดและวิธีดำเนินการสร้างผลงาน “เซรามิกน้ำดอกไม้” ตามขั้นตอนดังนี้

การกำหนดกรอบแนวคิด

การเชื่อมโยง กระบวนการเซรามิก พีชพันธุ์ไม้ ไม้ดอกหอม และวัฒนธรรมทางด้าน เครื่องหอม น้ำปรุงจากดอกไม้ อันเป็นภูมิปัญญาไทย โดยใช้กระบวนการค้นคว้าข้อมูล ทางด้านเครื่องหอม และการทดลอง ในส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งน้ำปรุงดอกไม้ และการทำเป็น ส่วนประกอบต่างๆ ของผลิตภัณฑ์เซรามิก ที่มีการออกแบบสร้างสรรค์ภายใต้แนวคิด เซรามิกน้ำดอกไม้ โดยเป็นงานศิลปะสร้างสรรค์แบบจัดวางทั้งอาจสามารถนำไปประยุกต์กับ การใช้งาน กับสถานที่ และกิจกรรมต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม

๑. แนวความคิดหรือแนวเรื่อง (Concept) แนวความคิดที่เป็นนามธรรมของ ความหอมของดอกไม้ เพื่อจะสื่อถึงความคิด เนื้อหา เรื่องราว หรือสาระของผลงานที่จะ สร้างสรรค์เพื่อนำมาสู่การกำหนดรูปร่างรูปทรง วัสดุ สี ลักษณะ และวิธีการ ซึ่งแนวความคิด ในการปฏิบัติงานนี้ คือ งานเซรามิกที่เป็นสิ่งแทนค่าดอกไม้ ของความหอม ของความบอบบาง พริ้วไหว และสีอันสวยงาม สดชื่น ซึ่งผลงานนี้จะต้องนำมาซึ่งกลิ่นที่จรรูใจ โดยดอกไม้ เหล่านี้จะถูกประดับจัดวางตามลักษณะที่เป็นไปในวิถีแบบธรรมชาติแบบวิถีชีวิตและพฤติกรรม ของผู้คนในสังคม

๒. เนื้อหา (Subject) จากแนวความคิดของเซรามิกที่แทนค่ามาจากดอกไม้ ความ หอมหวานสดชื่น ความบอบบางพริ้วไหว และสีอันที่สวยงาม สามารถกำหนดแยกย่อยได้ หลายเนื้อหา ซึ่งเนื้อหานี้จะทำให้ผู้ดูผู้ชมผลงานสามารถเข้าใจได้โดยง่าย ทั้งทางด้านสายตา ทางนาสิก ทางความคิด และทางจิตใจ

ทั้งนี้ สิ่งที่จะสื่อถึงเนื้อหาดังกล่าวคือ รูปร่าง รูปทรง สี สัน วัสดุ พื้นผิว ความเป็นเซรามิก การจัดวางต่างๆ ซึ่งเป็นเนื้อหาภายใน หรือเนื้อหาตรงตัว

ส่วนผลสัมฤทธิ์ การแสดงออก การตีความ หรือความเข้าใจของผู้ดูผู้ชม การกระทบใจ การสัมผัส การรับรู้ในความหมายของผลงาน และเนื้อหาของผลงานนี้คือ เนื้อหาภายนอก ซึ่งเนื้อหาในเชิงความหมายนี้ย่อมนำมาซึ่งความอึดอึ้งใจ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการที่จะสื่อเนื้อหาให้ได้เข้าใจทั้ง ๒ ส่วน คือ เนื้อหาภายในและเนื้อหาภายนอกคือ ต้องการสื่อทั้งเนื้อหาและความหมายนั่นเอง

๓. รูปแบบ (Style) จากกรอบแนวคิด และเนื้อหาที่ตั้งไว้ได้กล่าวมาแล้ว ได้นำมาสู่การกำหนดรูปแบบ รูปร่าง รูปทรง สัดส่วน ขนาด สี สัน น้ำหนัก ความเป็นมิติต่างๆ ที่ต้องสัมพันธ์กับแนวความคิด ซึ่งรูปแบบนี้เองที่จะนำมาซึ่งความพึงพอใจ ที่เห็นได้ รับรู้ได้ สัมผัสได้ และดมดมกลิ่นหอมได้ โดยเฉพาะรูปแบบที่ปรากฏนั้นจะปรากฏลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ หรือ อัตลักษณ์ได้ โดยนำมาสู่ภาพร่าง ตามรูปลักษณะต่างๆ ทั้งที่ใช้ได้ ใช้ไม่ได้ หรือไม่ได้เลือกมาใช้

การทำภาพร่าง

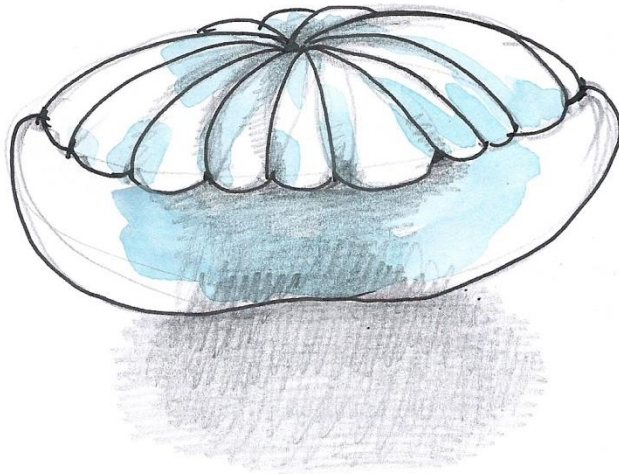
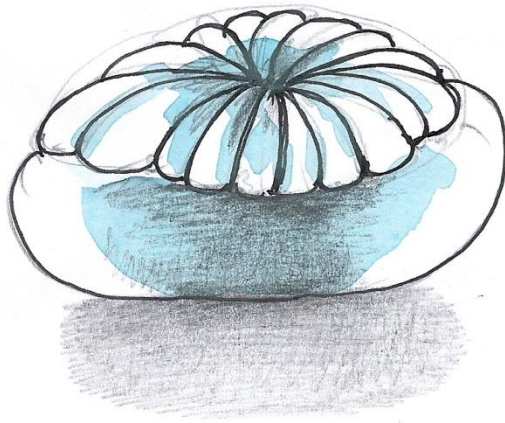
แนวความคิดเซรามิกน้ำดอกไม้ งานศิลปะเซรามิกที่ผสมผสานระหว่างวัสดุ วิธีการทางเซรามิก พืชพันธุ์ไม้ดอกหอม และเครื่องหอม ของหอมของไทย อันเป็นภูมิปัญญาของบรรพชนไทยในอดีต นำมาสู่การคิด ออกแบบ วางแผน และเตรียมการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะสร้างความเชื่อมโยงกันระหว่างน้ำปรุง เครื่องหอม ของหอม กับรูปแบบผลงานศิลปะเซรามิก

นอกจากนี้ ยังรวมถึงการติดตั้งจัดวางและนำเสนอเพื่อการแสดงผลงาน ซึ่งการออกแบบผลงานและการทำแบบร่างนี้ ได้ตั้งโจทย์ไว้ว่า ต้องสร้างงานศิลปะเซรามิกอย่างไร เพื่อที่จะให้มีกลิ่นหอมของน้ำดอกไม้ และไม่ใช่ภาชนะในแบบที่คุ้นชิน ซึ่งก็ได้คำตอบคือ รูปทรงของชิ้นผลงานนั้นจะต้องสามารถบรรจุสิ่งที่ทำให้เกิดกลิ่นหอมของน้ำดอกไม้ได้ ทั้งยังต้องสัมพันธ์กับแนวคิดของความสวยงาม สดชื่น ความอ่อนหวานของดอกไม้ รูปร่าง รูปทรง สี สัน พื้นผิว และการประกอบส่วนต่างๆ ทั้งให้อยู่ในรูปของศิลปะแบบจัดวาง โดยดำเนินการออกแบบจัดทำภาพร่างได้ดังนี้

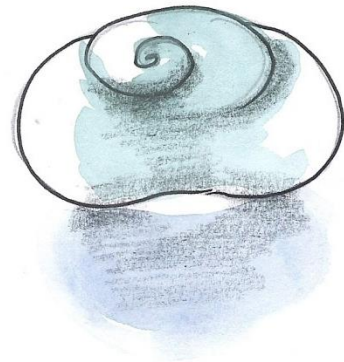
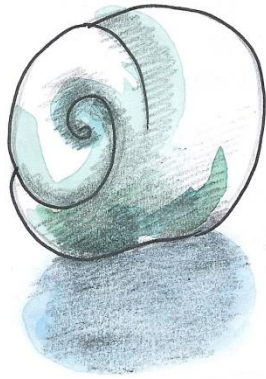
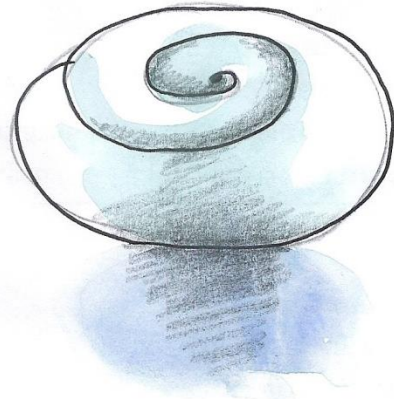
ภาพที่ ๒๔ ภาพร่างผลงาน

๕๔

ภาพที่ ๒๕ ภาพร่างผลงาน

๕๕

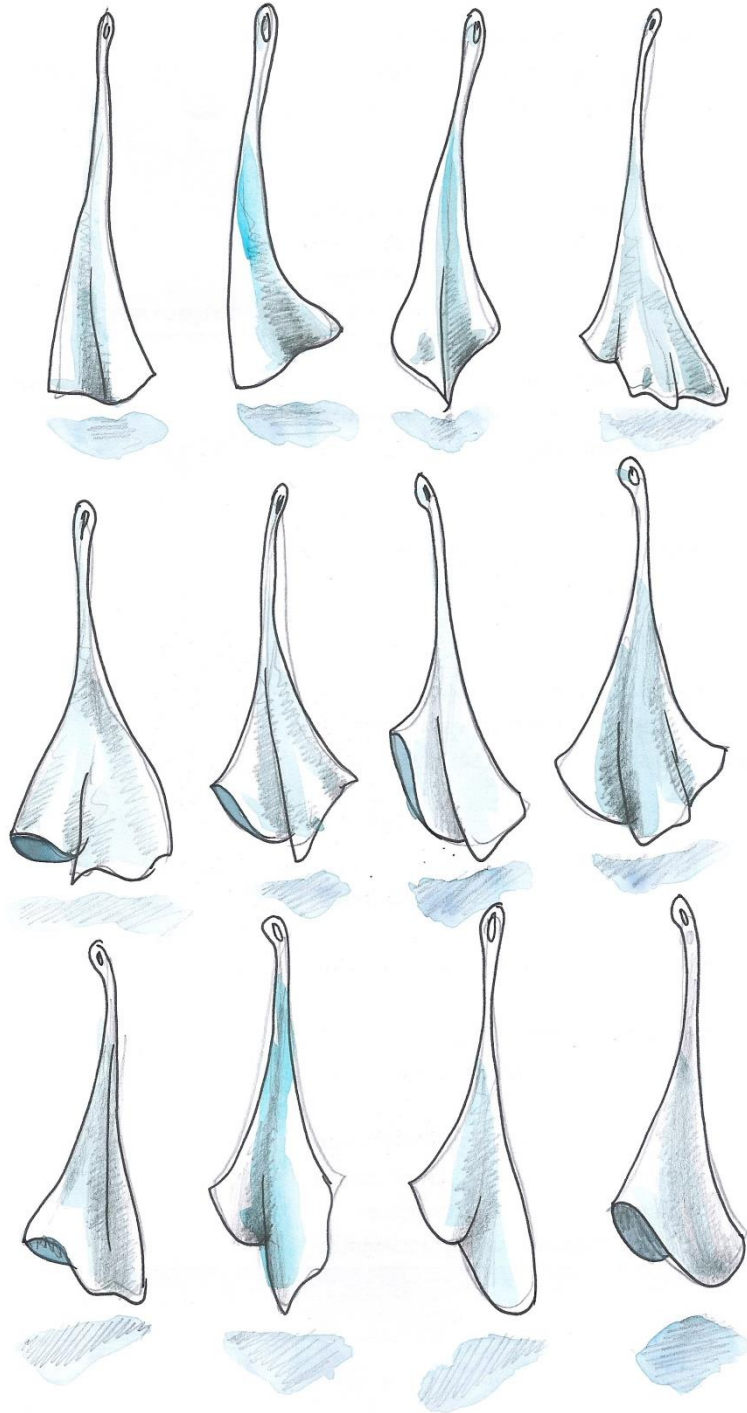
ภาพที่ ๒๖ ภาพร่างผลงาน

๕๖

ภาพที่ ๒๗ ภาพร่างผลงาน

ภาพที่ ๒๘ ภาพร่างผลงาน

การปฏิบัติงาน “เซรามิกน้ำดอกไม้”

ในชุดงานเซรามิกน้ำดอกไม้ : การเชื่อมโยงภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมกับศิลปะเซรามิก ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างงานศิลปะเซรามิกที่สามารถเชื่อมโยงร่วมกับเครื่องหอมในรูปแบบต่างๆ โดยผ่านกระบวนการทดลองทางด้านเครื่องหอม การออกแบบศิลปะเซรามิก โดยผสมผสานกับเครื่องหอมอย่างลงตัว

โดยกำหนดลักษณะของงานศิลปะเซรามิกให้มีลักษณะของความบอบบาง ไม่มีสี คือ เป็นสีขาวด้วยสีของเนื้อดิน ไม่มีการเคลือบสี ทั้งให้โดดเด่นด้วยการผสมผสานกับเครื่องหอม ของหอม จึงสามารถกำหนดลักษณะและการปฏิบัติงานศิลปะเซรามิกได้ดังนี้

ภาพที่ ๒๙ การทำต้นแบบผลงาน

๑. การทำต้นแบบ ผลงานศิลปะเซรามิกทุกชิ้น เมื่อได้ออกแบบและพิจารณาปรับแก้ตามความเหมาะสมแล้ว ได้จัดทำต้นแบบด้วยดิน และนำมาทำพิมพ์ทาบเพื่อให้ได้ต้นแบบปูน เพื่อให้สะดวกต่อการขัดตกแต่ง ปรับแก้ต้นแบบปูน โดยกำหนดขนาดเพิ่มเพื่อทดแทนการหดตัวไว้ร้อยละ ๑๕ ทั้งนี้ ต้นแบบทั้งหมดของผลงานเซรามิกน้ำดอกไม้ มีจำนวน ๒๐ ชิ้นต้นแบบ

๒. เนื้อดินและการขึ้นรูป ผลงานเซรามิกน้ำดอกไม้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการขึ้นรูปด้วยการหล่อน้ำดิน ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับแนวความคิด ลักษณะของงานศิลปะแบบจัดวาง ทั้งสามารถสร้างงานได้จำนวนมาก โดยใช้ดินผสมสำเร็จรูป เนื้อขาวบาง โปรงแสง ชนิดโบนไชน่า (Bone China) เเผาในอุณหภูมิ ๑,๒๓๐ องศาเซลเซียส

ภาพที่ ๓๐ กระบวนการขึ้นรูปที่หลากหลายรูปแบบ

ภาพที่ ๓๑ กระบวนการขึ้นรูป

ภาพที่ ๓๒ กระบวนการเก็บแต่งตะเซ็บชิ้นงาน

แม้ว่าวิธีการขึ้นรูปจะทำให้ได้งานที่มีรูปแบบเหมือนกัน แต่ก็ยังสามารถทำให้ผลงานมีลักษณะที่แตกต่างกันได้ด้วยวิธีการจัดแต่ง ปีบ บิดรูปทรงตามต้องการเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นธรรมชาติของดอกไม้หรือจัดต่อติระหว่างชิ้นงานเพื่อให้ได้รูปทรงใหม่

๓. การเคลือบ ผลงานทั้งหมดได้ทำการเคลือบด้วยเคลือบใสสำเร็จรูป เเผาในอุณหภูมิ ๑,๒๓๐ องศาเซลเซียส โดยได้ทำการเคลือบด้วยการชุบเคลือบ ซึ่งมีชุบทั้งชิ้นผลงาน เคลือบเฉพาะส่วนด้านในของผลงานหรือทำการทาเคลือบให้ติดบ้างไม่ติดบ้าง หรือทำการเคลือบแล้วขีดเคลือบบางส่วนออก ซึ่งการขีดเคลือบแบบนี้จะทำให้พื้นผิวผลงานไม่มันใสแบบแก้วแต่ยังคงเป็นพื้นผิวที่มีความมันแบบบางเบาปรากฏอยู่ ขณะที่บางชิ้นก็จะมี การเคลือบแต่อย่างใด

๔. การเผาติดและการเผาเคลือบ ได้ทำการเผา ๒ ครั้งคือ เผาติดในอุณหภูมิ ๘๐๐ องศาเซลเซียส และเผาเคลือบในอุณหภูมิ ๑,๒๓๐ องศาเซลเซียส โดยผลงานส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดจะเผาด้วยเตาแก๊สในระบบลดออกซิเจน (Oxidation) ซึ่งการเผาลักษณะนี้ทำให้ได้ชิ้นงานที่มีพื้นผิวสุกตัวดีกว่าเผาด้วยเตาไฟฟ้า และทำให้ได้เนื้อดินสีขาวอมฟ้า

๖๒

ภาพที่ ๓๓ กระบวนการเผาต๊ิบ

๕. การตกแต่ง ในการตกแต่งแต่ละชิ้นงาน ไม่มีเทคนิควิธีการใดเป็นพิเศษนอกจาก การตกแต่งเพิ่มเติมด้วยวัสดุที่เป็นตัวแทนของน้ำดอกไม้ ซึ่งก็คือ กลีเซอริน เจล และเทียน เจล หลอมผสมกับน้ำดอกไม้หอม หรือน้ำมันหอมระเหย พร้อมด้วยสีผสมเครื่องหอม ทำให้ วัสดุต่างๆ นั้นมีสีสันทัน อ่อนแก่ และได้กลุ่มสีตามความต้องการภายใต้ข้อจำกัดของสีผสม เครื่องหอม ที่เป็นสีเขื่อน้ำมันโดยมีสีเพียง ๔ สี คือ สีแดง เหลือง น้ำเงิน และสีเขียว

แต่กระนั้นก็สามารถจะผสมสีสันท่างๆ ระหว่งกันทำให้ได้สีและน้ำหนักเป็น จำนวนมาก ไม่น้อยกว่า ๒๐ น้ำหนักสี โดยนำกลีเซอริน สี เจลสี และเทียนเจลสี หยอดลงใน พื้นที่ต่างๆ บนชิ้นงาน

ภาพที่ ๓๔ การชุบเคลือบ

๖๔

ภาพที่ ๓๕ กระบวนการเผาเคลือบที่อุณหภูมิ ๑๒๓๐ องศาเซลเซียส

ผลงาน “เซรามิกน้ำดอกไม้”

จากการจัดทำภาพร่างได้นำไปสู่การจัดทำผลงานด้วยการปฏิบัติงานทางเซรามิก ทั้งในส่วนของการทำต้นแบบดิน ต้นแบบปูนปลาสเตอร์ การทำพิมพ์ การหล่อน้ำดิน ตลอดจน ถึงขั้นตอนการเผาเคลือบชิ้นงานด้วยอุณหภูมิ ๑,๒๓๐ องศาเซลเซียส

นอกจากนี้ ผลงานชุดเซรามิกน้ำดอกไม้ ใช้เนื้อดินโบนไซน์ที่เนื้อสีขาว ผิวมัน และ โปร่งแสง ในการขึ้นรูป ทำให้พื้นผิวของเนื้อดินมีลักษณะเฉพาะที่สวยงาม โดยมีเนื้อดินทั้ง แบบเคลือบผิวให้มันด้วยเคลือบใส หรือเคลือบใสแล้วเซตเคลือบออก ทำให้พื้นผิวมีความมัน แต่ไม่วาว และแบบไม่เคลือบผิวที่จะทำให้ได้พื้นผิวขาวด้าน

ขณะเดียวกันผลงานทุกชิ้นนั้นจะมีสีสันทที่สวยงามด้วยการผสมผสานกับวัสดุและ วิธีการอื่น ได้แก่ สีน้ำมัน(สำหรับการทำผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง) ผสมกับกลีเซอรีน เทียน หอม เจลหอม และได้จากสีของน้ำปรุงดอกไม้ น้ำสกัดดอกไม้ โดยผลงานมีจำนวน ๖ ชุด ดังนี้

๑. “น้ำดอกไม้” เป็นงานเซรามิครูปช่อดอกไม้ ช่อใหญ่เล็ก ดอกเดี่ยว หรือเป็นช่อ และแต่ละดอกนั้นมีลักษณะแบบกรวยที่สามารถแช่ชิ่งน้ำดอกไม้หอม ใส่เทียนหอม เจลหอม โดยจัดวางให้เข้ากับขวดโหลที่ใส่น้ำสกัดดอกไม้ซึ่งจำนวนและการจัดวางนั้นแปรผันไปตาม สภาพแวดล้อมและพื้นที่ โดยเป็นการนำเสนอให้เห็นถึงการเคลื่อนไหว การดาราตาของ ดอกไม้

โดยชุดน้ำดอกไม้ที่อยู่ในขวดโหลจำนวน ๒๐ ชุดนั้น ก็จะมีสีสันทที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา โดยสีสันทอันเกิดขึ้นจากการสกัดดอกไม้แต่ละชนิดก็จะมี ความแตกต่างกันไป ดังเช่น น้ำสกัดดอกบัวจะเป็นสีชมพู อมม่วง และเปลี่ยนแปลงจนเป็นสีน้ำตาลอ่อน โดย น้ำดอกไม้สีชมพูอมม่วง จัดแสดงร่วมกับผลงานช่อดอกไม้เซรามิกชุดสีชมพูม่วง

ทั้งนี้ น้ำสกัดดอกไม้ที่นำเสนอในชุดนี้ประกอบด้วย น้ำสกัดดอกบัว น้ำสกัดดอก มะลิ น้ำสกัดดอกจำปา ดอกจำปี น้ำสกัดดอกกุหลาบ น้ำสกัดใบเตย น้ำสกัดใบเนียม น้ำสกัดใบพลู น้ำสกัดผิวมะกรูด

๖๖

ภาพที่ ๓๖ ผลงานชุด “น้ำดอกไม้”

๖๗

ภาพที่ ๓๗ ผลงานชุด “น้ำดอกไม้”

ภาพที่ ๓๘ ผลงานชุด “น้ำดอกไม้”

๒. “สระพริ้ง” เป็นผลงานเซรามิกที่ออกแบบคลี่คลายมาจากรูปทรงตูมเต่ง มีกลีบ มีแฉก แทนลักษณะที่เป่งบาน สมบูรณ์ของดอกไม้ โดยกำหนดให้รูปทรงที่ออกแบบมีส่วนที่สามารถใส่บรรจุเครื่องหอม ของหอมที่ทำให้เกิดความหอมได้ ดังนั้นที่ส่วนกลางของรูปทรง จึงมีร่องหลุม ที่ใช้บรรจุน้ำดอกไม้ เจลหอม หรือกลีเซอรินได้ งานชุดสระพริ้ง ประกอบด้วย ชิ้นงาน ๕ รูปทรง ๕ ขนาด โดยทั้งหมดมีความสัมพันธ์กัน

ผลงานชิ้นรูปด้วยการหล่อน้ำดิน เคลือบใสใช้ไฟสูงด้วยอุณหภูมิ ๑,๒๓๐ องศาเซลเซียส จากนั้นนำมาตกแต่งเพิ่มเติมด้วยกลีเซอรินหอมและเจลหอม โดยใช้สีในกลุ่มสีเขียว เขียวอมเหลือง ในหลากหลายน้ำหนักของสีเขียว และจัดวางคละเคล้า ผสมผสานกันไป มีสี ส้มอมชมพูอยู่ตรงกลาง โดยจัดวางแปรผันไปตามสถานที่

ภาพที่ ๓๙ ผลงานชุด “สะพรั่ง”

ภาพที่ ๔๐ ผลงานชุด “สระพริ้ง”

ภาพที่ ๔๑ ผลงานชุด “สระพริ้ง”

รูป ๒

ภาพที่ ๔๒ ผลงานชุด “สะพรั่ง”

๓. “**แยมกลีบ**” ผลงานเซรามิคชุด แยมกลีบนี้เป็นชุดที่ต้องการจะสื่อถึง ลูกไม้ เมล็ด และการแยมกลีบของดอกไม้ โดยรูปทรงที่ออกแบบ ได้แก่ รูปทรงที่หลากหลาย ลักษณะ ทั้งกำหนดให้มีร่องรอยลึกลับปรากฏบนรูปทรงที่จะสามารถบรรจุส่วนของเครื่องหอม ของหอม ที่สามารถแนบเนียนไปกับรูปทรงของผลงานได้ด้วย

งานชุด แยมกลีบประกอบด้วย ชิ้นงานจำนวน ๔ รูปแบบ ๔ ขนาด โดยมีส่วนของ ช่อดอกไม้ขนาดเล็ก แยมกลีบ อกบานอยู่บนส่วนของลูกไม้บ้างในบางชิ้น และช่อดอกไม้ นั้นเป็นส่วนที่บรรจุกลีเซอรินหอมหรือเจลหอม ที่สามารถปกเสียบและเปลี่ยนแปลงการจัดวาง ไปตามความเหมาะสมได้

ภาพที่ ๔๓ ผลงานชุด “**แยมกลีบ**”

๗๔

ภาพที่ ๔๔ ผลงานชุด “แม่กลีบ”

ภาพที่ ๔๕ ผลงานชุด “แยมกลีบ”

ภาพที่ ๔๖ ผลงานนชุด “แม่้มกลีบ”

๔๗

ภาพที่ ๔๗ ผลงานชุด “แยมกลีบ”

๔. “แยมบาน” ผลงานชุดแยมบาน เป็นผลงานที่สื่อถึงดอกไม้ที่กำลังแย้ม กำลังบาน มีกลีบ มีดอก มีช่อ มีสีสันทันทีหลากหลาย โดยรูปทรงของผลงานคือ ทรงกลมแบบครึ่งซีก มีส่วนฐานเป็น ๓ ปุ่ม ที่จะช่วยให้ผลงานตุลอยตัวขึ้นได้ ส่วนบนเจาะเป็นรูฉลุ โดยมีช่อดอกไม้ขนาดที่แตกต่างกัน ปักเสียบบนรอยฉลุนั้น

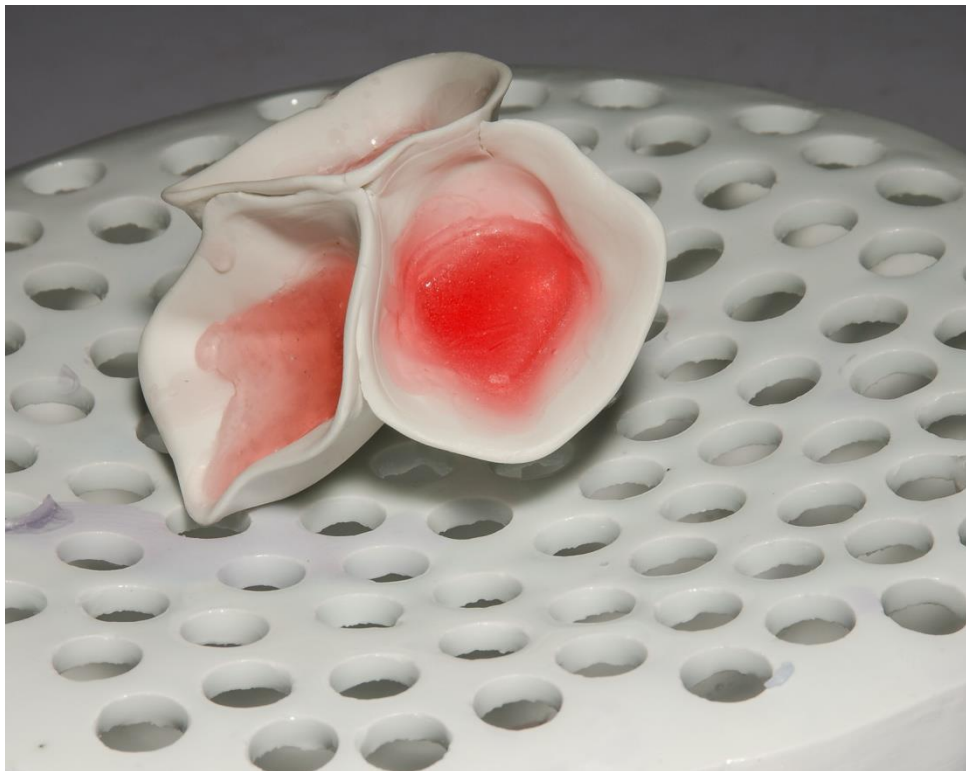
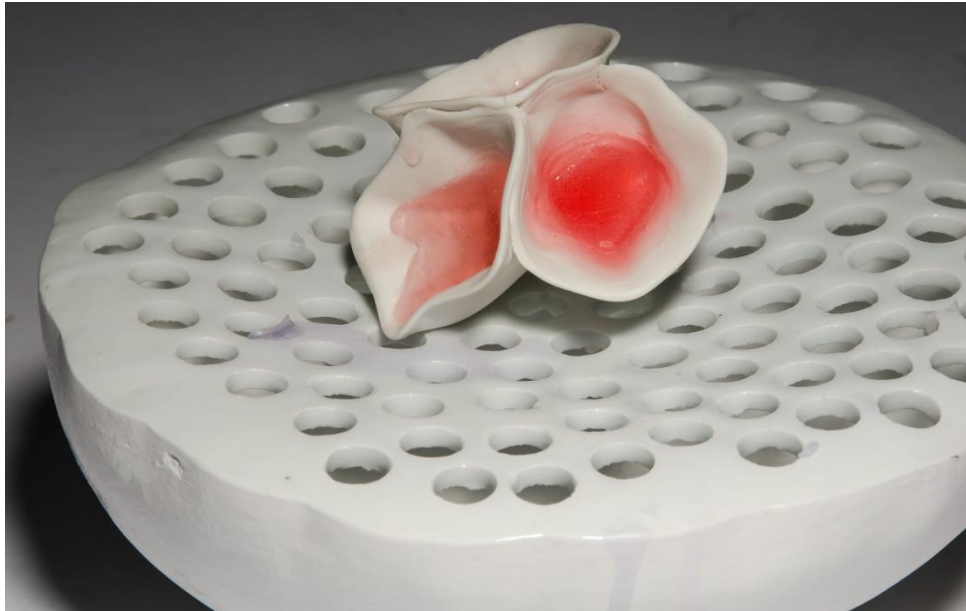
ทั้งนี้ ส่วนช่อดอกไม้จะเป็นส่วนที่ใช้ในการใส่เครื่องหอม ของหอมต่างๆ ได้แก่ กลีเซอริน และเจลหอม หรือแม้แต่ น้ำปรุง น้ำมันหอมต่างๆ ที่สามารถบรรจุขังลงในช่อดอกไม้ทรงกรวยนี้ได้

ภาพที่ ๔๘ ผลงานชุด “แยมบาน”

ภาพที่ ๔๙ ผลงานชุด “แม่บ้าน”

ภาพที่ ๕๐ ผลงานชุด “แยมบาน”

๕. “ลาร่วง” ผลงานชุดดอกไม้ร่วง เป็นงานที่จะสื่อถึงดอกไม้ที่พรางพรายอยู่บน
ต้นที่สูง ดอกจึงมีลักษณะแบบห้อยแขวน ย้อยโน้มตัวลง ทำให้ส่วนดอกบานแบบหลุบหลู่
และก้านดอกยาวชะลูด และบางดอกแก่ ที่สุกงอมเหี่ยวเฉา จำต้องร่วงหล่นสู่เบื้องล่าง ด้วย
กลีบดอกที่อ่อนพับ

ลาร่วง เป็นชุดผลงานที่ทำด้วยดินโบนไชน่า ขึ้นรูปด้วยการหล่อน้ำดิน เคลือบใสเผา
ในอุณหภูมิ ๑,๒๓๐ องศาเซลเซียส โดยบางส่วนเคลือบ บางส่วนไม่เคลือบ มีผลงาน ๘
รูปแบบ มีขนาด ๑๕-๒๐ เซนติเมตร โดยบางชิ้นมีการหล่อกลีเซอรินหอมหรือเจลหอมใน
ส่วนภายในชิ้นผลงาน

ผลงานส่วนใหญ่ติดตั้งด้วยการห้อยแขวนด้วยเอ็น โดยตำแหน่งผันแปรไปตามการ
จัดติดตั้ง ผลงานที่ติดตั้งประกอบด้วยชิ้นผลงานจำนวน ๓๐๐ ชิ้น

ภาพที่ ๕๑ ผลงานชุด “ลาร่วง”

ภาพที่ ๕๒ ผลงานชุด “ลาร่วง”

ภาพที่ ๕๓ ผลงานชุด “ลาร่วง”

๖. “ในกระถาง” เป็นงานที่จะสื่อถึงการปลูกดอกไม้ที่นอกจากจะปลูกเลี้ยงหรือเจริญเติบโตตามสภาพแวดล้อมจริงตามธรรมชาติแล้ว ต้นไม้ดอกไม้ยังสามารถปลูกเลี้ยงหรือเจริญเติบโตได้ในกระถาง บ้างดอกเล็ก บ้างดอกใหญ่ บ้างเป็นดอกเดี่ยว และบ้างเป็นพุ่ม เป็นช่อ ให้ความสดชื่นรื่นรมย์ได้อย่างใกล้ชิด ใกล้ใจ

ในกระถาง เป็นชุดผลงานที่ทำด้วยดินโบนไซนา ขึ้นรูปด้วยการหล่อน้ำดิน เป็นรูปทรงกล่อ่งสี่เหลี่ยม รูปทรงเปลี่ยนสภาพไปจากกล่อ่งสี่เหลี่ยมแบบเรขาคณิต

โดยส่วนกล่อ่งมีจำนวน ๓ รูปแบบ ขนาด ๑๐ X ๑๐ เซนติเมตร ส่วนดอกเป็นทรงกรวย ทั้งแบบดอกเดี่ยว ดอกคู่ ดอกช่อ ๓ ดอก หรือหลายดอก โดยบรรจุกลีเซอรีน หรือเจลหอมในส่วนภายในช่อดอก โดยช่อดอกนี้จะต่อติดกับเส้นโลหะสีเงิน แล้วปักเสียบลงบนกล่อ่งสี่เหลี่ยมที่แทนค่าของความเป็นกระถาง ซึ่งผลงานในกระถางนำเสนอด้วยการจัดเรียงบนชั้นวางจำนวน ๓๐ ชิ้นงาน

ภาพที่ ๕๔ ผลงานชุด “ในกระถาง”

ภาพที่ ๕๕ ผลงานชุด “ในกระถาง”

ภาพที่ ๕๖ ผลงานชุด “ในกระถาง”

บทที่ ๕

ศิลปะเซรามิกและการเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอม

ในการปฏิบัติงานศิลปะเซรามิกในชุดเซรามิกน้ำดอกไม้จำนวน ๖ ชุด ที่มีจำนวนชิ้นงานขนาดต่างๆ มากกว่า ๕๐๐ ชิ้น อันเป็นการปฏิบัติงานตามแนวความคิดที่ถ่ายทอดสู่เนื้อหา เรื่องราว รูปแบบ และปฏิบัติการเป็นภาพร่าง เพื่อการพิจารณาเลือกสรร และนำไปสู่การปฏิบัติงานศิลปะเซรามิก ที่สามารถเชื่อมโยงผสมผสานกับงานเครื่องหอม ที่อยู่ในรูปของน้ำปรุง กลีเซอรินหอม เจลหอม และบุหงา เน้นการทำงานที่สามารถสร้างงานให้ได้จำนวนมาก เพื่อนำเสนอด้วยการจัดติดตั้งในลักษณะแบบศิลปะจัดวาง ที่มีการแปรผันไปตามพื้นที่ภายในอาคาร โดยมีประเด็นอภิปรายวิเคราะห์ดังนี้

การวิเคราะห์ผลงานศิลปะเซรามิก

ผลงานเซรามิกน้ำดอกไม้เกิดขึ้นจากแนวความคิดที่ต้องการนำภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอม น้ำอบ น้ำปรุงจากดอกไม้ อันเป็นภูมิปัญญาของไทยมาเชื่อมโยงผสมผสานกับงานศิลปะเซรามิก โดยผลงานทั้งหมดจะต้องสื่อแสดงถึงความอ่อนหวาน เรียบง่าย แต่หลากหลายรูปแบบ หลากหลายขนาดตาราง คลาดเคลื่อน มีรูปทรงแบบอิสระบ้าง กระชับลงตัวด้วยรูปทรงปิด และบ้างมีลีลาเส้นไหลแบบรูปทรงเปิด โดยผสมผสานถ่ายทอดถึงความหอม ด้วยวิธีการต่างๆ จากภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอม โดยผลงานดังกล่าวสามารถเปลี่ยนแปลงสภาพได้ ไม่คงที่ ซึ่งจากแนวคิดโดยรวมดังกล่าว จึงนำมาสู่ชุดผลงานเซรามิกน้ำดอกไม้ จำนวน ๖ ชุด คือ ชุด

“น้ำดอกไม้”

“สระพรั่ง”

“แย้มกลีบ”

“แย้มบาน”

“ลาร่วง”

“ในกระถาง”

โดยผู้วิจัยได้สร้างผลงานให้มีขนาดประมาณ ๕ - ๒๐ เซนติเมตร มีรูปร่างรูปทรงแบบอิสระตามลักษณะธรรมชาติของดอกไม้ และทำให้แต่ละรูปทรงมีความหลากหลายเปลี่ยนแปลงรูปทรงได้ในขั้นตอนการสร้างงาน หรือการติดตั้งนำเสนอผลงาน ทั้งได้เน้นการทำงานให้มีจำนวนมากและหลากหลายรูปแบบอย่างเพียงพอ โดยรูปทรงที่นำมาใช้ ได้แก่ ทรงรี ทรงกลม ทรงกลมครึ่งซีก ทรงกรวยปลิวไหว กว้าง แคบ ยาว หรือทรงกรวยขนาดเล็กที่ต่อดัดกันเป็นซ่อเป็นกลุ่ม

ภาพที่ ๕๗ การจัดวางติดตั้งผลงานลักษณะที่ต่อดัดกันเป็นซ่อเป็นกลุ่ม

ภาพที่ ๕๘ การจัดวางติดตั้งผลงานลักษณะต่างๆ

ภาพที่ ๕๙ การจัดวางผลงานชุด “สระพริ้ง” และชุด “น้ำดอกไม้”

๙๑

ภาพที่ ๖๐ การจัดวางผลงานชุด “แยมกลีบ”

๑๗๒

ภาพที่ ๖๑ การจัดวางผลงานชุด

นอกจากนี้ ยังได้กำหนดใช้เส้นให้แสดงออกถึงความเป็นธรรมชาติ เส้นที่สั้นไหล
เส้นที่ยึกหยัก เส้นขมวดโค้งงอ และเส้นซ้ำๆ กัน ซึ่งทั้งเส้นและรูปทรงมีความสัมพันธ์
ต่อกัน

ภาพที่ ๖๒ การใช้เส้นโค้งงอ สั้นไหล

ภาพที่ ๖๓ การใช้เส้นที่อ่อนโยน พลิวไหว

ซึ่งจากแนวคิดมาสู่รูปทรงและเส้นต่างๆ ทำให้ได้เห็นถึงความเหมาะสมของดินโบนไซนา ซึ่งมีสีขาว เฝ้าในอุณหภูมิสูง ผิวเรียบเนียน บอบบาง และโปร่งแสง ซึ่งเป็นลักษณะดินที่สามารถแทนค่าของดอกไม้และเครื่องหอม ของหอมอันเป็นภูมิปัญญาไทยในสังคมชั้นสูงในอดีต ทั้งยังเหมาะสมกับการขึ้นรูปด้วยการหล่อน้ำดิน ซึ่งจะทำให้ได้ผลงานจำนวนมาก มีรูปแบบที่เหมือนกัน

ในส่วนของสี ซึ่งถือเป็นลักษณะเด่นของดอกไม้ นั้น ในผลงานชุดนี้ได้กำหนดให้สีเป็นส่วนของการตกแต่งเพิ่มเติมที่ผสมผสานกับน้ำดอกไม้ กับกลิ่นหอมของมวลดอกไม้ ซึ่งถูกบรรจุอยู่ในดอกไม้ ซอดดอกไม้ หรือส่วนพื้นผิวที่เป็นร่องเป็นรอยของชิ้นงานที่แทนค่าหรือให้ความหมายเป็นดอกไม้

โดยสีที่ใช้เป็นสีน้ำมันสำหรับผสมทำเครื่องสำอางต่างๆ ซึ่งมีเพียง ๔ สี คือ สีเหลืองแดง เขียว และน้ำเงิน ทั้งได้ผสมสี ๔ สีดังกล่าวให้ได้หลายสีหลายน้ำหนักร โดยเน้นสีอันเป็นธรรมชาติของดอกไม้คือ แดง ชมพู เหลือง เขียว ม่วง ที่มีน้ำหนักรสสีแตกต่างกันไป ซึ่งสีดังกล่าวนั้นนอกจากจะผสมในส่วนของกลีเซอริน เจล และเทียนแล้ว ยังได้เพิ่มเติมน้ำปรุงดอกไม้หรือน้ำมันหอมระเหยกลิ่นดอกไม้เข้าไปให้มีความหอม อันเป็นวัตถุประสงค์หลักของการสร้างงาน

อย่างไรก็ตามจุดเด่นของงานเซรามิกน้ำดอกไม้ คือ งานศิลปะเซรามิกที่มีกลิ่นหอมจากน้ำดอกไม้อันเป็นภูมิปัญญาไทย ซึ่งน้ำดอกไม้เหล่านั้นสามารถทำได้หลายกลิ่นหอม ตามวัตถุดิบและน้ำมันหอมระเหย ซึ่งในการทำผลงานชุดนี้ได้เลือกทำเฉพาะกลิ่นของดอกบัวเป็นหลัก ซึ่งการใช้กลิ่นหอมน้ำดอกไม้ผสมกับกลีเซอริน เจล นั้น ถือเป็นลักษณะพิเศษของผลงาน

ส่วนการนำเสนอได้กำหนดเป็นการจัดการติดตั้งจัดวาง เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของผลงานที่มีขนาดเล็ก มีจำนวนมาก และสามารถจัดวางแปรผันไปตามพื้นที่ อันเป็นลักษณะของงานศิลปะจัดวางหรือศิลปะติดตั้ง ซึ่งงานศิลปะจัดวางเป็นงานศิลปะแบบ ๓ มิติ ที่มีการติดตั้งเฉพาะจุดแบบถาวร หรืองาน ๓ มิติที่ติดตั้งแบบชั่วคราว ทั้งนี้งานเซรามิกน้ำดอกไม้ได้กำหนดให้เป็นการจัดวางที่แปรผันไปตามพื้นที่ภายในอาคารที่มีลักษณะแบบปิด ทั้งนี้ เพื่อจะสื่อถึงความสวยงามของดอกไม้และการเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมของไทยที่อาจต้องมิดชิด อบอุ่นในอาคารสถานที่ ในบริเวณพื้นที่ควบคุมความหอมได้

ซึ่งผลงานทั้ง ๒ ชุดได้เลือกใช้วิธีการจัดวางเพื่อสื่อความหมายและสร้างปฏิสัมพันธ์ที่กระทบความรู้สึกของผู้ดูผู้ชมดังนี้

ชุดน้ำดอกไม้ เป็นการงานศิลปะที่ใช้วัสดุที่หลากหลายทั้งมีการเปลี่ยนแปลงแปรสภาพ มีช่วงเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง บ้างยังคงอยู่ และบ้างยังทิ้งร่องรอยที่เป็นสีสันทัน และความหอมไว้ บ้างถูกปรับปรุง ผสมผสาน หมักร่าจนเปลี่ยนกลิ่นแปรสีเป็นกลิ่นน้ำปรุงดอกไม้ใหม่

ดังนั้นวัสดุในงานชุดนี้จึงมีทั้งขวดโหลแก้วน้ำดอกไม้ นานาชนิด น้ำปรุงดอกไม้ และงานเซรามิครูปดอกไม้ ช่อดอกไม้ สีสันทันต่างๆ ซึ่งทั้งหมดนั้นคือชุดผลงาน และขณะเดียวกันก็เป็นกระบวนการทำงานไปด้วยส่วนหนึ่ง โดยนำเสนอด้วยการวางตั้งเรียงรายบนพื้นที่ในระดับสะดวกต่อการมองเห็นแบบใกล้ชิด และสามารถหยิบจับ หยิบดมความหอมได้ตามความเหมาะสม

ภาพที่ ๖๔ การจัดวางผลงานชุด “น้ำดอกไม้”

สำหรับชุดผลงาน “สะพรั่ง” ได้จัดวางด้วยการวางแบบกระจัดกระจายบนพื้นที่โล่งกว้าง ทั้งนี้เนื่องจากงานชุดนี้มีรูปแบบ ๕ รูปแบบ และแต่ละรูปแบบมีจำนวนมาก การจัดวางเป็นการจัดแบบไล่ขนาด ตามความเหมาะสม คือขนาดใหญ่อยู่ส่วนกลางและขนาดเล็กอยู่รอบนอก และมีการจัดระบบสีตามน้ำหนักอ่อนแก่โดยมีสีส้มอมชมพูอยู่ตรงกลาง ชิ้นผลงานวางอยู่บนพื้นทรายสีน้ำตาล

ภาพที่ ๖๕ การวางผลงานชุด “สะพรั่ง” ทรงรีสูงบนพื้นทรายรูปรี

๑๙๗

ภาพที่ ๖๖ การวางผลงานชุด “แยมกลีบ” ทรงรีสูงบนพื้นทรายรูปวงกลม

ชุด “แยมกลีบ” ซึ่งงานชุดนี้มีความโดดเด่นที่ลักษณะของรูปทรง (Form) ที่มีลักษณะรี โดยมีเส้นขมวดที่ทำให้มีร่องลึก งานชุดนี้มี ๔ รูปทรง จำนวน ๑๐๐ ชิ้น โดยกำหนดให้จัดวางที่พื้นทราย วางผสมผสานคละเคล้ากันไปทั้ง ๔ รูปทรง โดยขนาดเล็กอยู่รอบนอก ซึ่งต้องการสื่อถึงการผลิดอก การแยมกลีบของดอกไม้จากเมล็ดอ่อน จากหน่ออ่อนต่างๆ ซึ่งงานชุดนี้ให้ความรู้สึกละมุนละไมนุ่มนวล

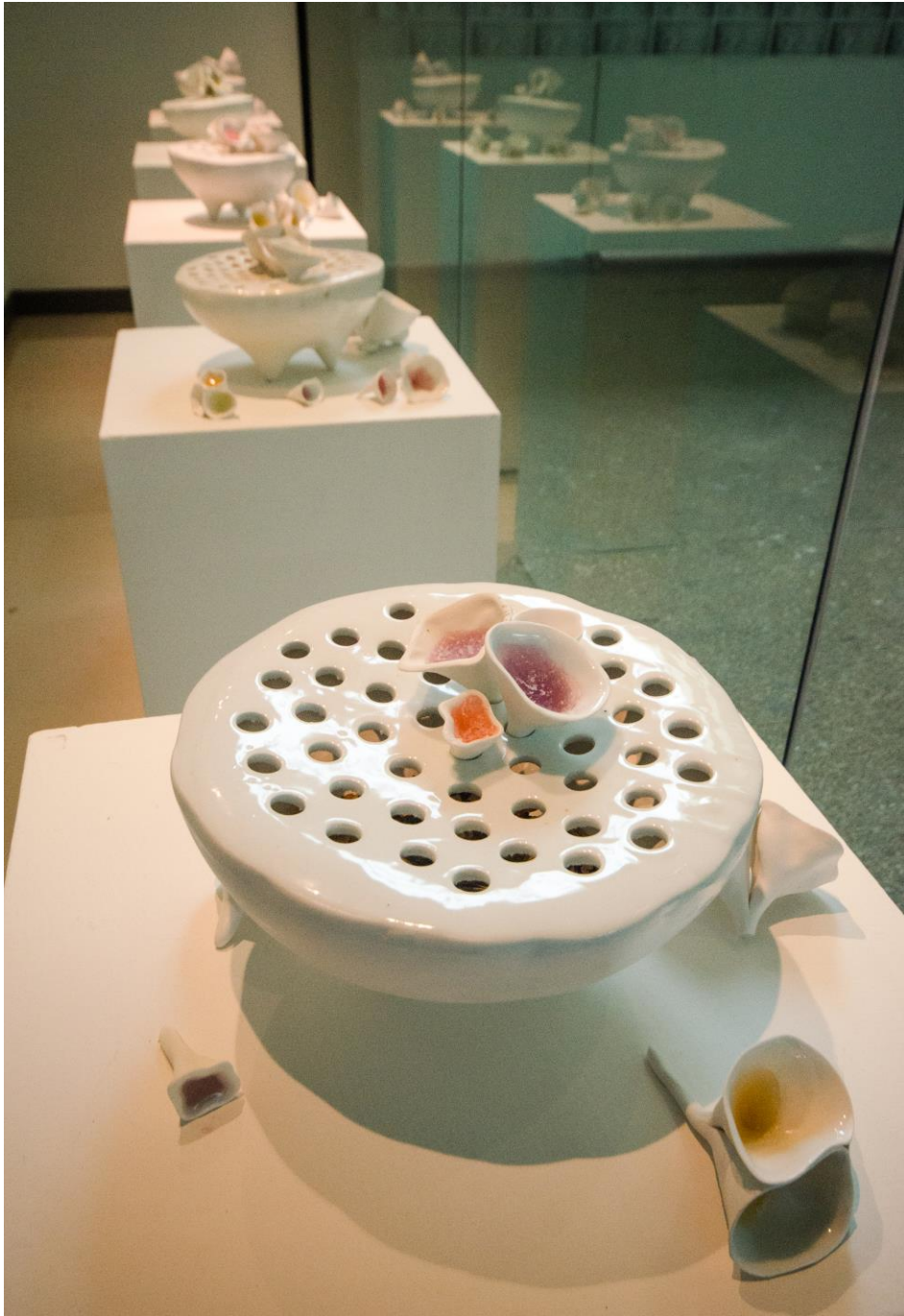
ภาพที่ ๑๙๘ การวางผลงานชุด “แยมกลีบ” ทรงรีสูงบนพื้นทรายรูปวงกลม

ภาพที่ ๒๘ การวางผลงานชุด “แยมบาน” ทรงรีสูงบนพื้นทรายรูปวงกลม

ชุด “แยมบาน” เป็นงานชุดที่สัมพันธ์กับชุดสะพรั่ง คือ เป็นรูปทรงแบบฝักบัวครึ่งซีก โดยมีการจัดเป็นรูปกลมในส่วนบนของชิ้นงาน เล็กบ้างและใหญ่บ้าง ซึ่งรูปร่างกลัวจะเสียบปักดอกไม้ หรือช่อดอกไม้ในบางตำแหน่งของพื้นที่ ขณะที่ภายในบรรจุบุหงาหอม ซึ่งผลงานชุดนี้มีจำนวน ๒๐ ชิ้น จัดวางติดตั้งแปรผันไปตามพื้นที่ โดยวางกระจายสับหว่าง เว้นพื้นที่ว่างจัดระยะให้เหมาะสม ทั้งโรยบุหงาแห้งสีชมพู สีม่วง สีเขียว และทรายขาว

ภาพที่ ๖๙ การวางผลงานชุด “แยมบาน” ในอีกลักษณะหนึ่ง

๑๐๑

ภาพที่ ๗๐ การจัดวางผลงานชุด “แยมบาน”

ชุด “ลาร่วง” เป็นผลงานชุดใหญ่ที่มีจำนวนมากกว่า ๓๐๐ ชิ้น มี ๘ รูปทรงโดยเป็นรูปทรงที่พอมชะลูด ปลายดอกบานกว้างออก และบ้างหุบเข้าแบบดอกหลุบหลู่ ส่วนก้านยาวนั้นมีรูที่ส่วนปลายเพื่อใช้ในการร้อยแขวนด้วยเอ็นไส จัดวางผูกห้อยกับลวดตะแกรง ซึ่งการผูกติดตั้งนั้นได้แปรผันไปตามพื้นที่และความเหมาะสม

ส่วนเบื้องล่างนั้นเป็นพื้นที่โรยทับด้วยกรวดทรายสีนวล โดยมีดอกไม้ไม้ก้านยาวดังกล่าวหัก พับ ร่วงหล่นบนพื้นล่าง ซึ่งดอกดังกล่าวมีเครื่องหอม กลีเซอรินหอม สีชมพู ม่วง บรรจุอยู่ภายใน

ภาพที่ ๗๑ การจัดติดตั้งผลงานชุด “ลาร่วง” ด้วยการร้อยแขวน

ชุด “ในกระถาง” เป็นผลงานชุดสุดท้ายที่ประกอบด้วยกล่องสี่เหลี่ยมที่แทนความหมายของกระถางดอกไม้ โดยกล่องดังกล่าวจะมีดอกไม้ดอกเดียว ๒ - ๔ ดอก หรือช่อดอกที่ต่อกันด้วยโลหะทึบหยาบๆ เสียบระหว่างก้านดอกกับกระถางต้นไม้เข้าด้วยกัน

ดอกไม้ก้านหยิกที่เสียบในกระถางนั้น สามารถสื่อให้ความเข้าใจของกระถางดอกไม้หอมได้อย่างสมเหตุสมผล โดยเฉพาะผลงานชุดในกระถางนี้จะถูกจัดวางเรียงหนึ่งหน้ากระดานบนแท่นไม้สูงให้เหมือนกับกระถางดอกไม้บนขอบระเปียง หรือกระถางดอกไม้ที่ริมหน้าต่าง

ภาพที่ ๗๒ การวางผลงานชุด “ในกระถาง” บนแท่นยาว

ซึ่งการจัดวางในลักษณะเรียบง่ายดังกล่าวน่าจะถูกชดเชยด้วยดอกไม้เซรามิกสีขาวที่ภายในเป็นกลีเซอรินกลี้นดอกไม้หอมที่เสียบก้านปักอยู่ตรงกลางกล่องกระถางด้วยเส้นโลหะหยิกหยักที่ไหวเอนได้

การเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอม

งานศิลปะเซรามิกน้ำดอกไม้เป็นผลงานเซรามิกที่มีแนวคิดมาจากพืชพันธุ์ไม้ดอกไม้หอม และกระบวนการทางด้านเซรามิกที่เป็นเนื้อดิน วิธีการขึ้นรูป วิธีการเคลือบ และการตกแต่ง โดยมีการเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาของไทยทางด้านเครื่องหอม ซึ่งการเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาเครื่องหอมนี้เองที่นำมาสู่กระบวนการออกแบบทั้งรูปร่างรูปทรง เทคนิควิธีการจัดวาง และการนำเสนอต่างๆ

ด้วยโจทย์ที่ว่า ทำอย่างไรให้งานศิลปะเซรามิกมีกลิ่นหอม ซึ่งไม่ใช่ในเนื้อดิน หรือน้ำเคลือบ แต่ให้อยู่ในการออกแบบ สร้างสรรค์ สำหรับในส่วนของเครื่องหอมนอกจากกระบวนการต่างๆ ในการลองผิดลองถูกจนได้สูตรน้ำปรุงดอกไม้แล้ว ได้มาพิจารณาว่าน้ำปรุงดอกไม้จะสามารถนำไปเชื่อมโยงในงานเซรามิกได้อย่างไร โดยต้องไม่อยู่ในรูปแบบของภาชนะ และต้องอยู่ในรูปแบบของงานศิลปะเซรามิก

ดังนั้นการเชื่อมโยงดังกล่าวจึงออกมาในรูปแบบของกลีเซอรินหอม เจลหอม เทียน เจลหอม น้ำดอกไม้และบุหงา ที่บรรจุ ติดตั้ง หล่อหลอม จัดวางไปกับชิ้นผลงานศิลปะเซรามิกอย่างแนบเนียนและไม่ขัดแย้งว่าเป็นภาชนะใส่เครื่องหอม ของหอม

จึงอาจกล่าวได้ว่าเซรามิกน้ำดอกไม้ได้เชื่อมโยงภูมิปัญญาเดิมทางด้านเครื่องหอมของหอม น้ำดอกไม้ น้ำอบ น้ำปรุง บุหงา เพื่อการประพรมผิว ประพรมโคม เพื่อการผ่อนคลายแบบสุนทรียภาพ การรักษาโรคและหรือการใช้เครื่องหอมในพิธีกรรม เพื่อการบวงสรวงบูชาให้มาอยู่ในงานศิลปะด้วยแนวคิดใหม่ วิธีการใหม่ และรูปแบบใหม่ ในผลงานเซรามิกน้ำดอกไม้ดังที่ปรากฏ

คุณค่าของเซรามิกน้ำดอกไม้

การประเมินในคุณค่าของผลงานศิลปะ ส่วนหนึ่งอาจมาจากผู้ปฏิบัติงานซึ่งเป็นเจ้าของผลงานเอง ผู้ดูผู้ชมผลงานซึ่งเป็นผู้รับรู้ผลงานทั้งโดยตั้งใจหรือมิได้ตั้งใจ ซึ่งการรับรู้ การชื่นชอบ ชื่นชมนั้นก็มาจากพื้นฐานและรสนิยมส่วนบุคคล นอกจากนี้ยังมีอีกส่วนหนึ่งคือนักวิจารณ์ ซึ่งเป็นผู้ที่ติดตามงานศิลปะ เรียนรู้ เข้าใจ และมีความสามารถในการวิจารณ์ให้ทัศนะ มุมมอง ความคิด ความเห็นต่างๆ ได้ดี แต่อย่างไรก็ตามในฐานะผู้ปฏิบัติงานก็สามารถประเมินคุณค่า ผลงานของตนเองได้เช่นกัน ตามทัศนะตามความตั้งใจและตามมุมมองส่วนตัว โดยมีข้อคิดความเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของงานเซรามิกน้ำดอกไม้ดังนี้

๑. คุณค่าในเนื้อหาเรื่องราว คุณค่าของเนื้อหาเรื่องราวของงานเซรามิกน้ำดอกไม้ นั้นอยู่ที่เรื่องราวความหอมของดอกไม้ ความสดชื่น กลิ่นหอมที่จรรูใจ ที่ถูกถ่ายทอดออกมา ด้วยรูปร่าง รูปทรง สี สัน วัสดุ กลิ่นหอม และการจัดวาง ซึ่งเนื้อหาดังกล่าวนี้เป็นเนื้อหา เรื่องราวที่อาจดูธรรมดาสามัญ ปรากฏอยู่ในธรรมชาติในสภาพแวดล้อม อยู่คู่กับโลกมานานแสนนาน หากแต่เรื่องราวของธรรมชาติของดอกไม้ ของกลิ่นหอมจากมวลดอกไม้เนื้อที่ นำมาซึ่งความสุขความอิ่มเอมใจ และสร้างความสดชื่นให้กับโลกใบนี้

๒. คุณค่าด้านภูมิปัญญาและการรื้อฟื้น แนวคิดหลักของงานเซรามิกน้ำดอกไม้ คือ การสื่อเนื้อหาเรื่องราวความหอมของดอกไม้ กลิ่นหอมที่จรรูใจและความสดชื่น แต่ นอกเหนือจากนั้นคือ เป็นความหอมจากดอกไม้ในธรรมชาติที่ถูกนำมาปรุงแต่งขึ้น เพื่อใช้ งานในรูปแบบต่างๆ ที่เรียกว่า เครื่องหอม โดยผลงานเซรามิกน้ำดอกไม้ได้เชื่อมโยงภูมิ ปัญญาทางด้านเครื่องหอมด้านการปรุง แต่งกลิ่นหอม เช่น การอบ การร่ำ การสกัดกลืน และการปรุง มาใช้กับผลงานศิลปะ โดยการปรับเปลี่ยนประยุกต์ให้เหมาะสมกับลักษณะและ รูปแบบของงานศิลปะ

ภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมเป็นศาสตร์และเป็นศิลปะในการปรุงแต่งกลิ่นหอม โดยเฉพาะผู้วิจัยได้ศึกษาทดลองการแต่งกลิ่น โดยมีส่วนผสมหลากหลายชนิด โดยเฉพาะการใช้ส่วนผสมที่สกัดจากดอกไม้ ใบไม้อย่างแท้จริง เช่น น้ำสกัดดอกกุหลาบ น้ำสกัดดอกมะลิ น้ำสกัดใบเตย และน้ำสกัดใบเนียม เป็นต้น

ทั้งยังเป็นการรื้อฟื้นมรดกคุณค่าของความเป็นไทยในอดีตให้เป็นที่รู้จัก โดยเฉพาะ การเชื่อมโยงกับงานศิลปะเซรามิก ที่ถือเป็นงานที่เป็นแนวคิดใหม่ วิธีการใหม่ (ตามทัศนะ ของผู้วิจัย)

๓. คุณค่าในความงาม การมองเห็นคุณค่าทางความงามจะมีความแตกต่างกันใน แต่ละผู้คนที่ต่างพื้นฐาน ต่างรสนิยม และต่างวัฒนธรรม แม้ว่างานศิลปะจะมีจุดเด่นคือ ความงาม และความกระชับแต่ความงามในประเภทงานศิลปะ และมุมมองในแต่ละงาน ศิลปะก็แตกต่างกันออกไปอีก ซึ่งรวมถึงการมองความงามที่มีช่วงเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง งามในยุคสมัยหนึ่ง อาจจะไม่งามในอีกยุคสมัยหนึ่ง

งานเซรามิกน้ำดอกไม้ จัดเป็นงานที่มีขนาดเล็ก แต่ประสมประสาน จัดวาง ให้เหมาะสมกับสถานที่ เพื่อจะสื่อถึงความหอมของดอกไม้ และเรื่องราวของดอกไม้ดังได้ กล่าวมาแล้ว ดังนั้นความงามของผลงานชุดนี้จึงเป็นในเรื่องของ วัสดุเซรามิกเนื้อขาวบาง ดูสวยงามสูงส่งตามลักษณะของดอกไม้โดยเฉพาะดอกไม้หอม ที่มีมักมีความหมายแฝงในด้านความรัก ความสดชื่น รื่นรมย์ ความน่าทะนุถนอมและ การนำเคารพบูชา

ผลงานแต่ละชิ้นถูกออกแบบให้อยู่ในรูปทรงอิสระแบบธรรมชาติ ไม่มีเส้นตรง ไม่มีสันแบบขอบแข็ง ไม่มีพื้นผิวแบบระนาบราบเรียบ แต่ละชิ้นส่วนจัดวางให้ประสานสัมพันธ์กันตามจังหวะและพื้นที่ว่าง

สีสันทึบซึ่งเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของผลงาน แต่เป็นสีที่บางอ่อนนวล ในกลุ่มสีแบบธรรมชาติของดอกไม้คือ สีขาว ครีม เหลือง ชมพู แสด ม่วง น้ำตาล เขียว ทั้งยังประสานกลมกลืนกันไปอย่างลงตัวกับน้ำสกดดอกไม้ ใบไม้ สีสันท่างๆ ที่แปรเปลี่ยน สีใสแจ้ว ที่ไล่น้ำหนักและเฉดสีจากเหลืองไปเขียวจนถึงน้ำตาลเข้ม บ้างมีกลีบดอกตกตะกอนอยู่เบื้องล่างของขวดโหล ที่เป็นส่วนหนึ่งของผลงาน ซึ่งทั้งหลายทั้งปวงนี้คือ คุณค่าทางความงามที่ผสมผสานกันอย่างลงตัว และอาจกล่าวได้ว่ากระตบใจคนดูได้อย่างไม่ยาก

๔. คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย งานเซรามิกน้ำดอกไม้ เป็นงานศิลปะเซรามิกที่มุ่งแสดงเนื้อหาสาระของความหอมของดอกไม้ ความสดชื่น กลิ่นหอมที่จรรูใจที่ประสานสัมพันธ์กันระหว่างงานศิลปะกับกลิ่นหอมที่เกิดจากการอบร่ำ การสกด และการปรุง โดยแสดงคุณค่าทางความงามที่ให้ผู้ดูผู้ชมมีการรับรู้แล้วกระทบความรู้สึก เกิดความอึ้งอัมไพงพอใจ เกิดสุนทริรมย์ในจิตใจ แต่ขณะเดียวกันงานเซรามิกน้ำดอกไม้ยังมีคุณค่าแฝงที่ผู้วิจัยมองเห็นและตระหนักได้ นั่นคือ คุณค่าทางด้านประโยชน์ใช้สอย หรือคุณค่าตามวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังเช่น การนำผลงานศิลปะไปติดตั้งในพื้นที่พิเศษ พื้นที่เฉพาะ เพื่อให้สถานที่นั้นสวยงาม น่าสนใจ เหมาะสมต่อกิจกรรมต่างๆ ทั้งยังเป็นการผ่อนคลายจิตใจ ทำให้งานศิลปะทำหน้าที่แฝงให้กับสถานที่ กิจกรรม หรือบรรยากาศนั้นๆ นอกเหนือจากคุณค่าความงามและการสื่อถึงความหมาย เนื้อหาสาระในตัวผลงานเอง

ดังนั้น งานเซรามิกน้ำดอกไม้ จึงทำหน้าที่ทางด้านประโยชน์ใช้สอยไปด้วยในขณะเดียวกัน อย่างเช่น การนำงานเซรามิกน้ำดอกไม้ไปใช้ในกิจการโรงแรม กิจการสปา ในอาคารบ้านเรือน หรือแม้แต่กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา พิธีกรรม การบวงสรวงบูชาต่างๆ

ผลงานเซรามิกน้ำดอกไม้ผ่านกระบวนการคิด กระบวนการทดลอง จากเนื้อหาเรื่องราวของดอกไม้ ของภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมไทยในอดีต ที่สามารถนำมาผสมผสานกับงานศิลปะเซรามิก ที่ทั้งสองส่วนต่างแสดงคุณค่า และสามารถสัมพันธ์เชื่อมโยงกันได้อย่างเหมาะสม แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นการดำเนินการดังกล่าวย่อมมีข้อบกพร่อง หรืออาจมีบางส่วนที่จะสามารถทำให้ผลงานสมบูรณ์มากขึ้นได้ในโอกาสต่อไป

ภาพที่ ๗๓ เซรามิกน้ำดอกไม้ การเชื่อมโยงภูมิปัญญาด้านเครื่องหอมกับงานศิลปะ
เซรามิก ชุด “ลาร่วง”

บทที่ ๖ สรุป

การดำเนินงานวิจัยเซรามิกน้ำดอกไม้ : การเชื่อมโยงภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมกับงานศิลปะเซรามิก เป็นงานวิจัยทั้งในเชิงค้นคว้าทดลองทางด้านการทำเครื่องหอม โดยเฉพาะประเภทน้ำปรุงดอกไม้ และการวิจัยในเชิงสร้างสรรค์ที่ได้สร้างผลงานเซรามิกที่เชื่อมโยงกับเครื่องหอมโดยสามารถอธิบายและสรุปผลการดำเนินงานได้ดังนี้

การวิจัยเซรามิกน้ำดอกไม้ : การเชื่อมโยงภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมกับงานศิลปะเซรามิก มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นคว้าเกี่ยวกับภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมจากดอกไม้ พันธ์ไม้ ดอกหอม การทดลองเกี่ยวกับน้ำปรุงดอกไม้ และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอันเป็นการผสมผสานเชื่อมโยงระหว่างน้ำปรุงกับงานศิลปะเซรามิก ที่เป็นการถ่ายทอดเนื้อหาเรื่องราวผ่านผลงานเซรามิกด้วยการเลือกใช้ดินโชนโซนา วิธีการขึ้นรูป แบบหล่อน้ำดิน การเคลือบ การเผา และการตกแต่ง เป็นชุดผลงานศิลปะ โดยมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับไม้ดอกหอม พันธ์ไม้หอม ที่ผู้คนในอดีตได้เรียนรู้ คัดสรรมาทำการปรุงแต่ง ดัดแปลงด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่ การอบ ร้า การสกัด และการปรุง จากวัสดุหลากหลายชนิด นอกเหนือจากไม้ดอกหอม จนมีสูตรส่วนผสมที่แตกต่างกัน โดยเครื่องหอมดังกล่าวนี้นับเป็นภูมิปัญญาของชนชั้นสูง ในการประดิษฐ์คิดค้นทำเครื่องหอมเพื่อใช้ในการประพรมผิว ประพรมโคม การบำบัดรักษาโรค การทำให้ผ่อนคลาย และหรือใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อการบวงสรวงบูชา

ทั้งนี้ กระบวนการศึกษาทดลองคือ การทำน้ำปรุงดอกไม้จากไม้ดอกหอมและวัสดุอื่นๆ โดยได้น้ำปรุงดอกไม้ ๔ ชนิด คือ น้ำปรุงดอกมะลิ น้ำปรุงดอกบัว น้ำปรุงดอกกาสะลอง (ปีบ) และน้ำปรุงดอกไม้รวม จากนั้นจึงเลือกสรรน้ำปรุงดอกไม้กลิ่นดอกบัวมาปรับใช้ในรูปแบบของเครื่องหอม เครื่องประพรมผิวแนวใหม่ เพื่อเชื่อมโยงกับงานศิลปะหรือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางศิลปะ คือ การทำน้ำสกัดดอกไม้ น้ำปรุงดอกไม้ เจลน้ำดอกไม้ กลิเซอรินน้ำดอกไม้ และบุหงา อันเป็นวัสดุหอมที่เหลือจากการสกัดน้ำดอกไม้ เพื่อนำมาใช้กับงานศิลปะเซรามิก

โดยผลงานมีจำนวน ๖ ชุด ประกอบด้วย

ชุดน้ำดอกไม้

ชุดสะพรั่ง

ชุดแย้มกลีบ

ชุดแย้มบาน

ชุดลาร่วง

ชุดในกระถาง

ผลงานศิลปะเซรามิกทั้ง ๖ ชุด ทำจากดินโบนไซนาที่เมื่อเผาในอุณหภูมิสูงจะมีเนื้อสีขาว บางโปร่งแสง เนื้อเนียน ขึ้นรูปด้วยวิธีการหล่อน้ำดิน เคลือบใสทั้งชิ้น เคลือบใสบางส่วน มีการขีดเคลือบในบางส่วนหรือไม่มีการเคลือบผิว เผาในอุณหภูมิ ๑,๒๓๐ องศาเซลเซียส ในบรรยากาศแบบลดออกซิเจน(Reduction) จากเตาแก๊สเป็นส่วนใหญ่

งานศิลปะเซรามิกผสมผสานกับน้ำดอกไม้ในรูปแบบของกลีเซอรินหอม เจลหอม น้ำปรุงดอกไม้ และบุหงา ในส่วนต่างๆ ของชิ้นงาน ตามตำแหน่งที่ถูกออกแบบไว้ และผลงานในชุดต่างๆ นำมาประกอบจัดวางในตำแหน่งพื้นที่ ในระดับความสูงที่เหมาะสม ด้วยการจัดวางกับพื้นราบ จัดวางบนแท่น จัดวางบนชั้น และบางชุดที่ทำการห้อยแขวนด้วยเอ็นไส โดยมีส่วนประกอบอื่นๆ เพิ่มเติมเพื่อให้งานสมบูรณ์นั่นคือ การใช้ทรายหยาบ ทรายละเอียด ในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยพิจารณาถึงความผสมผสานกลมกลืน การจัดวางจังหวะช่องไฟ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมลงตัวและเกิดคุณค่าทางความงาม

งานวิจัยเซรามิกน้ำดอกไม้จึงเป็นงานศิลปะที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมกับงานศิลปะเซรามิก เพื่อจะสื่อความหมายถึงความหอมของดอกไม้ กลิ่นหอมที่สดชื่นจริงใจ ทั้งมีความงามด้วยรูปร่าง รูปทรง สีสันทัน และการจัดวางให้มีความโดดเด่น ทั้งนี้ผู้ดูผู้ชมผลงานสามารถที่จะรับรู้ทางด้านเนื้อหาเรื่องราวของดอกไม้จากรูปแบบและการจัดวางที่ปรากฏด้วยการมองการชมอันเป็นทัศนสัมผัส และสามารถรับรู้ความหอมจริงใจจากกลิ่นหอมของมวลดอกไม้ที่ผ่านการปรุงจากการเซกกลิ่นอันเป็นนาสิกสัมผัส ซึ่งจะทำให้เกิดความประทับใจในความทรงจำ เกิดความอิมเมจใจ รับรู้ทางสุนทรียธรรมด้วยภาษาศิลปะจากมิติที่ ๔ ด้วยผลงานเซรามิกน้ำดอกไม้

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

งานเซรามิกที่เกี่ยวข้องกับเครื่องหอม มีปรากฏให้เห็นอยู่โดยทั่วไปในกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ใช้กับธุรกิจสปา แต่ในกรณีที่เป็นงานศิลปะอย่างเดี่ยวโดด อาจยังไม่ปรากฏให้เห็น จึงนับว่าเป็นของใหม่ ของไม่คุ้นชิน แต่กระนั้นกระบวนการทดลองที่เกี่ยวกับน้ำดอกไม้ที่จะนำมาใช้กับงานศิลปะเซรามิกก็อาจต้องพิจารณา ปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ น้ำดอกไม้คงทนและยังคงกลิ่นหอมจริงใจแบบไทยๆ แบบภูมิปัญญาไทย ในสถานะต่างๆ

คือ การทำน้ำดอกไม้ แบบชั้น แบบแข็ง ที่ผสมผสานในงานศิลปะเซรามิคได้อย่างลงตัว หรือการเพิ่มเติมกระบวนการทำเซรามิค เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ เป็นการเพิ่มการใช้สีสันทันด้วยเคลือบสีการใช้เทคนิคตกแต่งต่างๆ ในชิ้นงาน ก็จะทำให้ผลงานดูน่าสนใจด้วยสีสันทันที่หลากหลาย ละลานตา ตามลักษณะของดอกไม้ได้ดียิ่งขึ้น

ภาพที่ ๗๔ ผลงาน “สระพริ้ง” ในห้องแสดงนิทรรศการ

บรรณานุกรม

- ธนิชศา บุญถนอม. เครื่องหอมไทย กลิ่นอายแห่งอดีต ฤาจะร้างเลย. สารคดี ฉบับที่ ๘๒ ปีที่ ๗ เดือนธันวาคม ๒๕๓๔.
- นันทวัน กลิ่นจำปา. เครื่องหอมไทย ภูมิปัญญาไทย. ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด, กรุงเทพฯ ; ๒๕๔๕.
- บังอร โพร้นิมแดง. เครื่องหอมภูมิปัญญาไทย. เพชรการเรือน, กรุงเทพฯ ; ๒๕๕๗.
- บุษกร แข่งเจริญ. ตำรับไทย เครื่องหอม. สำนักพิมพ์เพชรกระรัต, กรุงเทพฯ ; มปป
- เพ็ญจันทร์ กรุณามัยวงศ์. การแปรรูปสมุนไพรไทยเล่ม ๒. สำนักพิมพ์ตัว น., กรุงเทพฯ : ๒๕๔๗.
- เพ็ญญา ทรรศัยเจริญและคมสัน หุตะแพทย์. มหัศจรรย์พรรณไม้หอม และเครื่องหอมไทย. ชุดภูมิปัญญาไทย และสมุนไพร. มูลนิธิการแพทย์ไทยพัฒนา, นนทบุรี ; ๒๕๔๙.
- ภารดี มหาจันทร์ และ นันทชญา มหาจันทร์. พรรณไม้ในวิถีชีวิตของคนไทย : พรรณไม้ในประเพณีชีวิต. สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี ; ๒๕๕๗.
- เอกสารประกอบการอบรม หลักสูตร สวยด้วยเครื่องหอมไทย ดูแลผิวพรรณตำรับชาววัง จากวัตถุติบธรรมชาติที่ให้สารกลิ่นหอม” บริษัทช่างแก้วเนเชอรัล จำกัด, กรุงเทพฯ : ๒๕๕๗. (วันที่ ๒๒-๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗)
- <http://www.abhaiherb.com/knowledge/activity/822>
- <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=weenacha&month=06-08-2009&group=4&gblog=9>
- <http://www.doctor.or.th/article/detail/3094>
- <http://www.forest.go.th/nakhonswan>
- http://www.myfirstbrain.com/parent_view.aspx?ID=63926
- http://www.panmai.com/GardenSong/Flower_15.html
- http://www.siweb.dss.go.th/otop/show_subhead.asp?tableaid=115&aid=351
- <http://www.thaigoodview.com/node/154440>
- <http://www.thaigoodview0.com/mode/77084>
- <http://www.thaimisc.pukpik.com/freewebboard/php/vreply.php?user=mc39&topic=8>

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ : นางสาวภรดี พันธุ์ภากร
การศึกษา : ศบ. มัณฑนศิลป์ (นิเทศศิลป์) มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศศ.ม. โบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปัจจุบัน : รองศาสตราจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี
ตำรา, เอกสาร, วิจัย, วิจัยสร้างสรรค์ :

ภรดี พันธุ์ภากร. การวิจัยทางศิลปะและศิลปะประยุกต์.

พิมพ์ครั้งที่ ๒, ชลบุรี : คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔.

_____. ประวัติศาสตร์เซรามิกส์. ชลบุรี : คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔.

_____. และคณะ, การศึกษาสถาปัตยกรรมสมัย

รัตนโกสินทร์ในจังหวัดจันทบุรี. ชลบุรี : คณะ

ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๕.

_____. และเสกสรรค์ ตันยาภิรมย์, การศึกษารวบรวม

ลวดลายไม้ฉลุแบบขนมปังขิง สกุลช่างจันทบุรี.

ชลบุรี : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา,

๒๕๔๗.

_____. และคณะ, การศึกษาเครื่องเคลือบดินเผาเพื่อประดับ

ตกแต่งสถาปัตยกรรม. ชลบุรี : คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘.

_____. การออกแบบเซรามิกส์สร้างสรรค์วิถีชีวิต ชุด

“ของใกล้ตัว”. ชลบุรี : คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๐. (วิจัยสร้างสรรค์)

_____. การศึกษาเทคโนโลยีเครื่องปั้นดินเผาแหล่ง

จันทบุรี. ชลบุรี : คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๒.

- _____ . การออกแบบเซรามิกส์สร้างสรรค์วิถีธรรมชาติ ชุด “บันทึกแห่งดอกไม้”. ชลบุรี : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๓. (วิจัยสร้างสรรค์)
- _____ และคณะ. กลุ่มศิลปินทางด้านศิลปวัฒนธรรมแบบร่วมสมัย สาขาทัศนศิลป์ในภาคตะวันออก. ชลบุรี : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕.
- _____ . วิถีชีวิต ภูมิปัญญาทางด้านศิลปวัฒนธรรมในชลบุรี วัฒนธรรมอาหาร : ภูมิปัญญาท้องถิ่นชลบุรี. ชลบุรี : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕.
- _____ . รูปแบบและพัฒนาการเครื่องปั้นดินเผาประเภทศิลปกรรมจากงานแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ ๑-๑๖. ชลบุรี : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๖.
- _____ . เซรามิกน้ำดอกไม้ : การเชื่อมโยงภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอมกับงานศิลปะเซรามิก. ชลบุรี : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๘.

ภาคผนวก

รวมภาพการจัดการบรรยายพิเศษ และพิธีเปิดนิทรรศการ
เซรามิกน้ำดอกไม้ : การเชื่อมโยงภูมิปัญญาทางด้านเครื่องหอบกับงานศิลปะเซรามิก
วันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๕๘ ณ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

๑๑๖

๑๑๙

၆၉၀

၁၅၀

၆၅၅

၁၉၈၈

ᄇᄇᄇ

ᄇᄇᄇ

ଭେଲ

ଭାସ

ଭାଗ୍ୟ

